

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1031.

CHICAGO, ILL., 16. JUNIJA, (JUNE 16), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Aeroplani v bodočih vojnah.
Atentati in njihove posledice.
Mussolinijeve sanje.
Avtomobili in turisti v Zed. državah.
Vatikan v strahu pred "rdečo" nevarnostjo.
Škoda, ki jo je povzročila povodenj ob reki Mississippi.
Jugoslavija in Albanija.
Ameriška "politika" in letalec Lindbergh.
Švedje in mi, naš in njihov samoponos.
Dviganje Kitajske (predavanje, F. Z.)
"Glas Svobode" več ne izhaja?
Razmere v naselbinah železnega okrožja Minnesota.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Kansaška konferenca JSZ.
Veselica kluba v Pipetownu, Pa.
Za Canonsburg in okolico.
Dramatika v Warrenu.—Reorganizacija kluba

Delavci, stojte na strani svojih preganjanih tovarišev!

Socialistični piknik v Chicagu.
Shodi J. S. Z. v Ohiju.—Uspehi kampanje.
Kako agitirati? (Članek na platnicah).
Agitatorji na delu.
Listu v podporo.
Prispevki za pokritje stroškov majske številke.

Kampanja za razširjenje Proletarca.
Pennsylvanska konferenca JSZ.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
"Žejni jelen v puščavi" (Na naslov L. Pirca)
Kako sem postal in nehal biti dopisnik.
Fabriške delavke, pesem, Tone Seliškar.

NAŠI ODRI.

"Gypsy Rover" (Ciganski vandrovec).
Polemike ne bo.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.

Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

KAKO AGITIRATI!

“**A**Li se boste naročili na list?” vpraša agitator, in nagovorjeni si izbere iz svoje zaloge izgovorov takega, ki misli, da je najtrdnější. Mnogokrat mu pomaga še žena, in agitator resignira. “Ljudje nočejo lista,” pravi. Dogodilo se je, da je prišel agitator k naročnikom in jih vpraševal: “Boste še ponovili naročnino, potekla vam je.” Nagovorjeni je iz navade rekel, da najbrž ne, agitator je to zabeležil ter sporočil listovi upravi: “Sledeči ne bodo obnovili naročnine.” Dotičnik si je mislil: “Glej, kako me je hitro črtal! ko bi vedel, ne bi rekel tako.” Preklicati pa ni hotel.

Vršil se je shod. Mnogo ljudi je bilo v dvorani. Agitatorji so imeli knjige, eni pa so si določili agitirati za list. A vse je bilo tako disorganizirano, da ni bilo nobenega uspeha. Nikogar niso poslali na oder, da bi poagitiral v kratkem govoru s tem pomagal ostalim. Nikogar ni bilo, da bi razdajal pristopne karte v JSZ. Prodali so le nekaj brošur in par knjig, in še to v strahu, dasi je bil to njihov shod.

Klub zaključil prireditelj s pomočjo svojega zbora koncert, dramsko predstavo ali kaj podobnega. Več sto ljudi pride v dvorano. Lepa prilika za agitacijo. Nekdo bi lahko govoril pred programom, ali med programom, o važnosti, ki jo ima klub in njegove aktivnosti za delavstvo in za naselbino. “Bi govoril, pa nočejo poslušati,” pravi ta ali oni sodrug. Poslušali te bodo, samo govori tako, da te bodo čuli in da ne boš avtomat.

Lahko bi nekdo z odra pojasnil: Imamo take in take knjige, npr. “Priče evolucije”, “Adami pred Adamom”, “Proletarska etika in morala”, “Roparska trojica” itd. Pojasni tako, kakor pojasnijo tebi drugi, kadar ti kaj ponujajo,—v živo in privlačno.

Imejte na vsaki svoji priredbi človeka, ki bo agitiral za Proletarca. Proletarec zasluži, da ga ljudje čitajo; izhaja ne radi profita, ne radi tega da bi oglašal kako podjetje, ampak zato da ga delavci čitajo in se iz njega uče.

Našo agitacijo moramo sistematizirati, da pa to dosežemo, jo moramo najprvo organizirati v klubih.

Shod, na katerem je organiziranih pet sodrugov za agitacijo in med seboj sodelujejo, je vselej uspešnejši, kakor pa shod, na katerem nastopijo sicer dobri govorniki kakor na prvem, a ni agitatorjev, ki bi izrabili priložnost. Isto velja za druge naše priredbe.

Letos, ko je socialistična stranka sklenila napeti za agitacijo vse svoje moči da bo čimjačja ko poseže v volilni boj l. 1928, moramo začeti z delom tudi mi v večji meri kakor doslej.

Za JSZ. ste sigurni, da bo delala za delavstvo, in o Proletarcu veste, da bo delal ednio za delavske kandidate in delavske interese kakor doslej. Oklenite se svojega glasila in svoje politične ter prosvetne organizacije. Jugoslovanske socialistične zveze!

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1031.

CHICAGO, ILL., 16. JUNIJA, (JUNE 16), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upraviništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

AEROPLANI V BODOČIH VOJNAH.

Pred dvajsetimi leti so bili zračni poleti še negotovost. Le malo ljudi je verjelo v možnost varne zrakoplovbe. Bratje Wright so s svojimi letali povzročili mnogo komentov in upov, in še več dvoma — češ, težko, ako dobimo kedaj letala, ki bi vozila po zraku enako varno kakor vozijo sedaj veliki parniki po morju in vlaki po suhem.

Do svetovne vojne se svet v splošnem ni mnogo brigal za zrakoplovbo. Zepelinovi poskusi so sicer vzbudili precej senzacije in v militarističnih krogih nemalo nervoznosti, a nanje se je kmalu pozabilo. Aeroplani so povzročili stegovanje vratov in bili so v tem smislu posebna zanimivost na kakem velikem slavlju, a za prometno sredstvo jih niso porabljali.

Prišla je svetovna vojna, in leto ali dve za tem velika raba aeroplanov v vojne svrhe. Zepelini so se dvignili v zrak in zapluli v "sovražno" ozemlje ter prinesli nekaj bomb in eksplozij, ter prebivalstvu strah in trepet. Kmalu so se pojavili nad vsemi bojišči aeroplani ter rasli v številu.

Vojna na morju, pod morsko površino in na suhi zemlji se je dvignila tudi v zrak.

V bodoče — pravijo — se bo usoda dežel zapletenih v vojno, in tudi onih, ki bodo nevtralne, odločevala v zraku. Mej ne bo več mogoče zastražiti v toliki meri kakor v preteklosti. Velika gorovja ob mejah ne bodo nič več naravne utrdbe kakor nekoč, reke bo z lahkoto preleteti, in morja ne bodo več značila tisto sigurnost pred napadi kakor takrat, ko je bila plovba šele v sredini svojega razvoja, v zraku pa še ni eksistirala, razun v fantazijah posameznih glav.

Tekom svetovne vojne so bili aeroplani v glavnem smatrani le za sredstvo, ki lahko uspešno služi armadi, in pa napadom v temnih nočeh na ne preveč oddaljena mesta v "sovražni" deželi. Militarizem to veliko iznajdbo po vojni ni izpustil iz rok.

Danes prenašajo letala pošto skoro v vseh velikih deželah, ne toliko radi tega ker pomenijo naglico, ampak da države, ki hočejo ostati prve med prvimi, vzdržujejo čimvečjo in čim učinkovitejšo zračno floto. Letala poslujejo tu-

di za osebni promet, v tem oziru pa bo treba uspehe šele doseči. Doseženi bodo, kajti doseđanji eksperimenti dokazujejo, da pride čas, ko bodo letala in zrakoplovi toliko izpopolnjeni, da bo plovba po zraku enako varna kakor je npr. po morju z ladjami.

Francija, Anglija in Zedinjene države so danes dežele z največjimi flotami aeroplanov. Imajo jih mnogo tudi Italija, Rusija, Nemčija in manjša števila tudi druge dežele. V poslednjih letih smo videli veliko drznih poletov proti severnemu tečaju in preko morij. Mnogi so bili uspešni, vsi pa so pomenili eksperimentiranje v zrakoplovbi.

Bogatejše države, v prvi vrsti Anglija in Zedinjene države so napravile že precej poskusov tudi z velikimi zrakoplovi. Te vrste zračne ladje pa so draga stvar, zahtevajo velik prostor, drage pline, kovine in marsikaj drugega. Skoro vse so končale po nekaj poskusnih vožnjah z eksplozijo, in stotisoči dolarjev so bili spremenjeni v pepel in razbito železo.

Aeroplani so mnogo cenejši, so veliko manj riskirani in so porabnejši v vojne namene. Produkcija zračnih letal je sedaj vsled tega koncentrirana na aeroplane. Za stimulacijo ji služijo tekmovalni poleti, v katerih sodelujejo aviatiki mnogih dežel. Marsikakšen polet na velike razdalje se je že posrečil, a še nobeden ni vzbudil toliko zanimanja kakor polet zrakoplovca Chas. Lindbergha iz New Yorka v Pariz. Bil je v aeroplanu sam, se dvignil v zrak v New Yorku in se čez 33 in pol ure zračne vožnje spustil na tla v Parizu. Prevozil je razdaljo 3,630 milj. Ameriško časopisje, — vsled svojega velikega obsega v vedni stiski za "zanimivo" gradivo, — je Lindberghov uspeh histerično izrabilo ter napolnilo cele strani dan za dnem z dolgovoznimi poročili in brezsmiselnimi opisi. Lindberghov uspeh s tem ni bil zmanjšan, a slikajo ga v pretiranih barvah.

Nekaj dni pozneje sta preletela Atlantik C. D. Chamberlin in Chas. A. Levine. Dvignila sta se v New Yorku ter si vzela za cilj Berlin. Morala sta se spustiti na tla sto milj pred Berlinom, ker jima je stroj odpovedal, toda bila sta v zraku 44 ur in 35 minut ter preletela

okrog 4.000 milj. Presegla sta Lindberghov rekord, a vzlic temu ne bosta deležna niti od daleč njegove slave. Ženska, ki je prva preplavala kanal med Francijo in Anglijo, je bila sprejeta v tej deželi kot največja zmagovalka sveta in zaslužila je z nastopi v ameriških gledališčih in z dopisovanjem v liste visoke vsote. Za tisto žensko, ki je dosegla enak uspeh in preplavala kanal v krajšem času kakor prva, se v svetu, posebno ameriškem, le malokdo zmeni in gledališčam se njeni nastopi na odru ne bi izplačali.

Tekmovalni poleti v zraku so postali manj. Čemu naj bi ameriški aviatiki imeli toliko slave, ko niso nič boljši kakor drugi, vprašujejo v evropskih deželah. Dva francoska letalca sta namerila svoj aeroplan iz Francije v Sibirijo in preletela, ne da bi se spustila na tla, blizu 4000 milj. A bila sta Francoza in ameriško časopisje jih pač omenja le kot "novico", ker nista presegla rekorda ameriških letalcev.

Neka skupina je ponudila tistemu letalcu, ali letalcema, ki prva prideta iz Evrope v Ameriko preko Atlantika z aeroplanom ne da bi se medpotoma spustila na tla, sto tisoč dolarjev. Nekdo jih prej ali slej gotovo dobi, kajti zračna plovba prehaja iz stadija eksperimentiranja v dejstvo.

Militariste pa je strah. "Več aeroplanov," pravijo, "da obvarujemo deželo pred sovražnimi vpadi." V vseh izražajo enak strah in vse naglašajo, da se morajo pripraviti na "obrambo" kolikor najbolj mogoče tudi v zraku.

Hearstov Arthur Brisbane vidi celo armado evropskih letal, kako plovejo preko Atlantika in porušijo New York ter Washington, in uničijo ameriško mornarico. V svojem dnevnemu alarmu priporoča tolikšno ameriško zračno floto, da bo v stanju odgnati ono, ki se bi drznila napasti to miroljubno republiko, ki po zatrdilu ameriških militaristov ne iziva nikogar in se ne oborožuje proti nikomur, ampak edino v svojo obrambo.

Aeroplani in zrakoplovba v splošnem je lahko največje sredstvo destruktije, in še bolj je lahko sredstvo za odstranjevanje mej, za zблиževanje narodov, za negovanje prijateljstva med njimi. Zrakoplovba skrajšuje distance in daje ljudstvam še več priložnosti, da se boljše spoznajo.

Zrakoplovba v službi militarizma pomeni, da bodo bodoče vojne še bolj destruktivne kakor so bile v preteklosti.

Zrakoplovba v službi civilizacije pomeni zelo zelo važno sredstvo na poti iz sedanje ozkotnosti v širše obzorje in v blagostanje.

Dejstvo je, da se zrakoplovba danes razvija pod pokroviteljstvom militarizma, kakor se je razvilo marsikaj drugega. V interesu ljudstev vseh dežel je, da mu jo odvzamejo ter jo vposlijo edino za namene, ki bi služili človeštvu. To bo izvedljivo, ko doseže razvoj družbe iz kapitalizma v socializem dovolj visoko stopnjo. In vse smeri današnje ekonomske evolucije drže v socializem.

Tone Seliškar:

Fabriške delavke.

IZ vseh štirih strani sveta jih gledam, ko gredo v zborih,
neme in gladne kakor spokornice skozi široki vhod fabrik,
in solnce lije iz vzhoda na nje, in gredo v vrstah,
v dolgih rekah kakor curki, lijoči iz dna zemlje.

In štiri vhodi fabrik so odprti, odprti in golta jih sila
dan za dnem, vedno in vedno liki neznanski orjak,
ki se je z dimniki svojimi vzpel v ostrih sajah
visoko pod nebo — in žrela nikoli, nikoli ne zapre.

Pri vhodu, ko zvesti čuvar jih čuvam, te žene, in gledam
v obraz jim, v oči in misel, v ta žalostni oblak,
ki zakriva življenje njih src in duš, deklet in mater,
sklonjenih vase, pod težo rodov, ki pod srcem zore.

Mlade deklice, še je na belih ustnih mehak solčni žarek,
ki ga bo stroj izpil, in njih pogled je tako mrko mehak
in strog, bolno koprneč po cvetoči ljubezni,
ki kliče odrešenika, in božajoče, rahle, tolažeče roke.

In starke trpke — jaz bedni čuvar omahujem in v temnih nočeh,
ko iz dimnikov vitkih iskre pod obok nebes
lete in ugašajo, vidim v njih vaše rojstvo,
ljubav, vašo kri, potomstvo in izpito srce.

(*"Ljubljanski zvon."*)

Atentati in njihove posledice.

V Varšavi je bil dne 7. junija umorjen Peter Voikoff, zastopnik sovjetske Rusije pri poljski vladi. Ustrelil ga je 19-letni Boris Kowceda. Ko se ga prijeli, je dejal, da je ruski monarhist, in da se je maščeval nad Voikoffom, ker je slednji sokriv umora carjeve familije v Ekaterinburgu, kar sovjetske oblasti zanikujejo.

Kot vselej kadar je izvršen političen umor te vrste, se je tudi poljska vlada požurila in sporočila Rusiji, da umor ruskega zastopnika na svojem ozemlju zelo obžaluje in da bo storila vse da se krivca, oziroma krivce kaznuje. Če jih je več, jih bo izsledila. Tistega ki je ubijalec, ima v ječi. Ruska vlada pa je naslovila poljski ostro noto, v kateri ogorčeno izjavlja, da so taki umori posledica hujskanja proti sovjetski uniji, ki ga vodi Velika Britanija, in da je Poljska v tem slučaju soodgovorna za umor. Poljska vlada pa je napoluradno odgovorila, da je bil morilec Rus in umorjeni tudi Rus. Dasi čin obžaluje, ne more biti odgovorna za prepire med Rusi tudi če se dogode na njenem ozemlju.

Po starem običaju so listi nekaj ur po umoru že prinašali senzacionalna namigavanja, da pomeni umor najbrž prelom diplomatskih odnošajev med Poljsko in Rusijo in morda celo vojno. Primerjali so ga umoru Franc Ferdinanda, pri tem pa pozabili, da posledice političnih umorov niso v vsakem slučaju enake.

Glasila vladajoče stranke v sovjetski uniji sklepajo, da je varšavski umor le sklep v verigi provokacij proti Rusiji, za katerimi stoji Anglija. Vpad v rusko poslaništvo v Pekingu, blokiranje ruskega konzulata v Šangaju, vpad policije v poslopje ruske trgovske komisije v Londonu, provokacijski prelom diplomatskih stikov z Rusijo od strani angleške vlade — vse to je po mnenju ruskih listov preračunana taktika Anglije proti sovjetski uniji, ki ima za cilj vojno proti Rusiji.

A spori te vrste in atentati niso ničesar izrednega. Politični umori so izraz neurejenih razmer, sovraštva med strujami in strankami, odmevi terorja in jek potlačenih. In so izraz fanatičnih glav.

V Leningradu je bil izvršen bombni napad na poslopje, v katerem je imel svoje sestanke komunistični diskuzijski klub. Precej oseb je bilo ranjenih. Blizu poljske meje je nekdo vrgel bombo pod voz cestne železnice, v katerem so imeli državni politični orožniki nekega poljskega častnika, osumljenega špijonaže v prilog Poljske. Trije višji orožniški uradniki so bili ubiti in aretiraneec nevarno ranjen.

Vse to se je dogodilo v teku par dni. Vesti o bombnih napadih in o političnih umorih raz-

burjajo, kar je umevno. Stori pa se zelo malo, da se odpravi stanje, ki jih povzroča.

Ako dela kdo vtis, da so atentatom izpostavljeni samo ruski diplomatje in državniki, tedaj ga dela v interesu svoje propagande.

Nobena dežela ne koristi sebi in ne škoduje drugim, če na kakršenkoli način podpihuje fanatizem, ki potem rodi politične umore. A ti se vzlic temu dogajajo vsled napetosti med strujami v poedinih deželah. Kadar je vlada kake dežele provocirala politične umore, jo je javno mnenje obsodilo in svojega čina ni mogla oprati pa če je še tako poskušala. Druga je z revolucijami, pa naj se dogode v Grčiji, na Portugalskem, v Mehiki ali kjerkoli, v katerih zmagovalci pobijejo vodilne osebe preme-ganega režima. Taki umori povzročajo srd, in s tem nove zarote in nove umore.

Umor ruskega diplomata Vorovskija, izvršen pred nekaj leti v Švici, je poostiril odnošaje med Rusijo in Švico. Morilec ni dosegel ničesar razun neprilike za obe deželi in pa prilil je k sovraštvu.

Najeti in nenajeti atentati na Mussolinija so bili potem pretveza, pod katero je fašistični režim navadlil na ostanke opozicije, pomoril njene voditelje in druge izgnal, ali jih interniral. Dne 10. junija je minilo tri leta, od kar so fašistični tolovaji v službi Mussolinijevega režima umorili socialističnega voditelja in parlamentarca Giacomo Matteottija. Ves svet se je zgražal nad fašističnim tolovajstvom in Mussolini ga ne bo nikdar v stanju oprati.

Po sklenitvi mirovne pogodbe med sovjetsko Rusijo in kajzerjevo Nemčijo je bil poslan v Rusijo kajzerjev poslanik, katerega je ustrelil patriotičen Rus, da se maščuje nad "sramotno" pogodbo. Nemčija je zahtevala zadoščenje, in v tedanji histeriji, ki je vladala v Rusiji, je vsled tistega političnega ubojstva na podlagi tedanjih poročil bilo umorjenih par sto ljudi. Atentator ni osvetil čast Rusije. Politični atentati v Nemčiji, ki jih je bilo precej, niso koristili nikomur. Atentati na carjeve ministre v predvojni Rusiji niso prinesli svobode zatiranim.

Najsigurnejše sredstvo proti atentatom in njihovim posledicam je demokracija s socialistično ekonomsko uredbo. Celo v demokracijah s kapitalistično uredbo je manj političnih atentatov, ali pa jih sploh ni, kakor v onih, katere vlada reakcija z nasilnimi metodami; najpogostejši so v deželah, katere grede skozi politične in ekonomske premembe in jih vladajo diktature.

Naznanite vsak važnejši shod, prireditvev in podobno, ki se vrši v vaši naselbini, v Proletarcu. Potem poročajte kako je priredba izpadla. To bo zanimalo čitatelje v vaši naselbini in drugje.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

In je še govoril:

Poiskati moram ljudi. Mislim, da bi arhitekt Kovač prevzel delo za zgradbo. Poiskati osobe pa mi bo pomagal Abram, ki pozna ljudi in razmere. O, to bo dela, to bo veselja!

Helena ga je opazovala in se naslajala ob njegovi radosti.

— In najina ljubezen bo blagoslovila to delo — mu je rekla, ko je končal.

Zamišljena v prijetno bodočnost, polno blagega dela sta sedela pri oknu precej časa. Na mizi je ležal ogromen kup listin, pisma, pogodbe, računi von Rosensteina, ki jih je urejevala Helena.

— Končajva to delo, ga je zaprosila čez nekaj časa. Ali mi pomagaš?

— Dajva! Jaz ti bom podajal ti pa zlagaj, kar je še potrebnega, posebej, drugo bova sežgala.

— Mislim, da ne bo treba veliko shranjevati. Toda ključka od tele šatule nikakor ne morem najti. Tu je imel svoje skrivnosti.

Rihard je ogledoval šatulo iz finega lesa in po šumu vsebine je takoj uvidel, da je v njej papir. Stekel je z njo k hišniku in jo naglo odprl. V njej so bile fotografije nekaterih žensk, ki jih Helena ni poznala, nekaj ljubavnih pisem starejšega datuma, na vrhu pa zložena pola pisarniškega papirja. Razgrnil jo je in bral:

Podpisani sem prejel od gospoda ravnatelja Karla von Rosensteina 10.000 Din (deset tisoč dinarjev) v namen, pregovoriti rudarje, da popustijo za 20% od svojih zahtev in da tako preprečim stavko.

N., dne 15. decembra 19...

F. Guzej.

Klinger se je zakrohotal. Potem je stopil k oknu in obraz se mu je zresnil. Stegnil je desnico s polo in mrmral:

— To si torej, Guzej! Ti veliki ljudski vodnik! Ki govoriš o poštenosti, ki kolješ laž in hinavstvo "buržujev"! Slutil sem, da te je samo jezik!

Dvignil je desnico in povzdignil svoj glas:

— Od te ure dalje, te bom skušal uničiti! Glej, kaj imam!

Helena ga je gledala zavzeto. Potem ji je razložil:

— To so oni! To je nesreča proletarjata, ki veruje samo jeziku. Prepričan sem, da je zmožen Guzej napraviti najhujši zločin. Kdor brez vesti vleče tisoče svojih tovarišev za nos

— ta jih ravno toliko lahko pobije, ne da bi zažigal ob strahoti.

— Ti ga boš premagal — ?

— Bom! Zakaj, vem še več, kakor samo to! Poslušaj! In ji je povedal vse, kar je videl in slišal oni večer na cesti.

Hodil je po sobi od okna do okna. Potem se je ozrl na cesto in je zagledal Abrama. Hitro je stopil k zvoncu in naročil hišniku, da ga pokliče.

— Sedaj, Helena, boš videla moža, ki je bil prvi poštenjak, katerega sem srečal v tem kraju.

Ko ga je hišnik privedel v sobo vsega osupnjega, ga je Rihard prisrčno sprejel.

— Dober dan, Abram! Kako je z vami? Segel mu je v roko in ga peljal k fotelju. Sedite! No, pa kako — ? Kaj dela Guzej? Stranke? Stavka?

Abram se je precej postaral zadnje dni. Za nagubanem čelom je imel skrbi.

— Tako; ne dobro za me, pa ne za druge. Uprl je svoje globoke oči v Heleno. Rihard se mu je nasmehnil in mu dejal:

— Abram, glejte, to je moja žena!! Vem, da se čudite, toda verujte, da je dobro tako.

Abram je vstal, šel počasi k nji in ji podal roko. In začutila je na svoji mehki dlani trdoto njegovih žuljev.

— Gospa, je dejal Abram, tega nisem verjel, ko so pravili ljudje. Toda, če je tako dobro, tedaj je tudi za nas dobro. Zakaj on je mož, v katerega edinega še danes zaupam. — Vsedel se je nazaj na stol.

— Stavko ste torej preprečili. In kaj mislite sedaj — ? ga je vprašal zdravnik.

— Stavko nisem jaz preprečil — temveč vi. Tega ne morem razumeti, kako je to bilo — toda storili ste s tem veliko dobrega nam vsem, dasiravno nihče ne ve o vas, zakaj to pripisujejo Guzeju. In kaj mislimo sedaj — ? Zase ne vem — zakaj od včeraj že nisem več rudar.

— Kako to? Kaj se je zgodilo?

— Horwath me je upokojil. Zaradi tega — tako stoji v odpovedi, ker hujskam delavce proti delodajalcu. Kaj sedaj — ne vem. Star sem, izdelal sem se. Pokojnino mi iz istih vzrokov ne bodo plačevali.

Klinger je stisnil ustnice, Abram pa je nadaljeval:

— Kakor ne želim nobenemu človeku nič hudega, temu pa bi želel najhujše! Ne samo zaradi mene, temveč zaradi vseh, ki jih ima na vesti.

Helena se je počasi okrenila, sklonila je glavo in je šla v sosedno sobo.

— Tudi za njegove hudobije pride dan obračuna, je dejal Rihard. Zaradi sebe pa ne boste v skrbeh! Jaz vas potrebujem in stopili boste v službo k meni. In tudi če vas ne bi potreboval, bi skrbel za vas!

— K vam v službo — ? kako mislite to?

— Zaupam vam vse in vas prosim, da molčite toliko časa, dokler se ne bo lahko govorilo o tem. In razodel mu je vse o svojem bogastvu, ki ni njegovo in kaj misli z njem. Abram ga je poslušal in prevzelo ga je tako občudovanje, da je strmel v njega kakor v prikazen. Potem se je kakor pomladil in iz oči je gorelo veselje.

— Gospod, delavstvo vas bo imenovalo apostola in rodovi vam bodo hvaležni!

— Vi pa, Abram, boste pri meni! Skrbeli boste za red, pomagali mi boste pri marsičem! Od danes naprej ste moj tovariš v delu in v vsem. Plačal vas bom dobro — in zapomnite si — da je denar, ki ga boste dobivali zase in za svojo hčerko — že zdavnej vaš. In to dragi, sprejmite kot prvi prejemek za prvi mesec.

— Abram je vstal s čudovitimi občutki s stola in je vzkliknil:

— Kakor da sem zopet mlad se mi zdi! Hvala dobrotnik! Če mi ne bi bilo treba skrbeti za vsakdanje življenje — ne bi sprejel denarja. Tudi če je moj! Delal bi ravnotako z veseljem kakor drugače, samo da bi mogel dati vse svoje moči za blagor proletarjata.

— Tako je prav Abram! Da bi bilo veliko takih, zdavnaj bi že bil raj na zemlji. — Toda povejte mi sedaj: kaj mislite o Guzeju?

— Velik slepar je in domišljavec. Vse kar govori in dela, dela samo zato, da z vleče sebe na solnce. Dela se finega, elegantno nastopa, toda napije se ga velikokrat in tedaj je ravno tako surov in neotesan kakor kdo naših najbolj zapuščenih rudarjev. Ljudstvu govori o svojem trpljenju, ki ga sam ni niti najmanj občutil — in ljudstvo mu verjame. Govori tako prepričevalno, da mu verjamejo vse in vodstvo stranke mu neomajeno zaupa. Govori o revoluciji, ki mora biti kakor pravi krvava in grozna — toda obeta jim zmago in plen po kratkem boju. Tudi to mu verjame ljudstvo — vendar pa sem trdno prepričan, da se mu ne bo nikoli posrečilo spuntati vsega delavstva. Seveda, nekaj bi jih takoj šlo za njim. In to predvsem oni, ki ne mislijo s svojimi možgani! Pa tudi taki bi šli, ki resnično verujejo Guzeju. To so mladeniči, ki še niso spoznali življenja in katerim se hoče razkošnosti burnih doživljanj, in ki vidijo rešenje samo v dinamitu. Drugi sicer tudi verujejo v revolucijo — toda ti so kakor navdušeni vojaki, ki so navdušeni za domovino samo v zaledju, kakor hitro so v ognju, si žele miru.

Tedaj mu je dal Klinger tisto polo papirja, ki jo je našel v šatulji.

— Kaj mislite, Abram, ali bi ljudstvo še verovalo njegovim besedam, ko bi vedelo za tole — ?

Abram je stopil k oknu in je bral. Obrvi so mu lezle na oči, potem se je prijel za glavo, počasi je lezel k stolu in se sesedel.

— Je to mogoče? — je viknil.

— Da! Temu brezvestnežu zaupa ljudstvo in on stoji pred njim, pa ni ne mož ne človek, temveč zver s človeškimi možgani.

— Njega moramo razkrinkati! Ljudstvo ga bo kamenjalo, če bo zvedelo.

— Počakajmo še malo! Tudi jaz se bom bojeval z njim. In kadar bo najbolj pripraven čas za to, tedaj ga bomo zvezali. Povedal mu je tudi o dogodku, ki ga je doživel oni večer.

Abram je majal z glavo in je mislil.

— Če je Guzej zraven, tedaj ima to politično ozadje, zakaj midva z Milanom sva mu zelo na potu. Pa tudi še več drugih.

— To moramo vsekakor razvozlati, da preprečimo kako neumno zlo. Kaj mislite Abram, kako bi pridobili Reziko za to?

— Skušal bom sam. Rezika me ne črti in pride večkrat k Pavli.

— Torej dajte! In varujte se!

Potem sta se poslovila.

XVII.

Isti večer sta šla Guzej in Zgonc po bregu k Klemenu. Sneg je zopet naletaval v gostih mrežah. Hodila sta počasi in nikjer ni bilo človeka.

— Veliko neumnost si storil, je godrnjal Guzej, da si jo pripeljal med nas. Kaj, vraga, si mislil? Ali je nisi poznal — ?

— Poznal? Kaj misliš, da je ne poznam! Tisti večer je bila razburjena. Jamčim zanjo! je odgovarjal Zgonc.

— Kaj mi pomaga tvoje jamstvo, če pa bi res šla in izblebetala vse naše načrte. Ali veš, kakšne bi bile posledice? Ne samo, da bi nas zaprli — tudi revolucija bi šla po vodi. Saj vendar veš, da sloni vse samo na nas!

— Če ti pa rečem: Ona nas ne bo ovadila. Ona sovraži vse naše pijavke ravnotako kakor jaz, če ne še bolj. Že pri prejšnjih delavskih strankah so jo zaradi tega upoštevali. Tisti večer verjemi, da ni bilo nič drugega ko razburjenje. To pa še posebno zaradi tega, ker sva se resno prej zaradi nečesa sporekla.

— Paziti moraš vsekakor nanjo in ji dopovedati, da ne bomo izvršili tega, kar smo sklenili. To ti mora verjeti — razumeš! K tajnim sestankom pa je ne sme biti več!

Potem sta oba molče hodila po mehki preprogi. Že blizu hiše se je Guzej ustavil in se obrnil. Zagledal je nejasne obrise moža, ki je zelo naglo hodil.

— Sedajle menda gre. Oba sta ga počakala. On se je oddahnil prvi, ko ga je spoznal.

— Kako, da te ni bilo ob dogovorjeni uri pri meni?

— Malo zamude nič ne stri, je menil Gamber težko sopeč. Ta prokleta pot me je zadržala.

— Ali ti je znano, ga je vprašal Guzej,

da je Abram upokojen? Včeraj že ni šel več na delo.

— Vem. Vse govori o tem in delavci so strašno razkačeni zaradi tega.

— In kaj misliš ti?

— Ta mi je sedaj prekrizal račune. Toda Milan mi ni ušel. Ta bo padel. Stari nam menda ne bo delal sedaj prevelikih sitnosti. Če pa bo treba, se ga bomo pa že kako znebili.

Vsi trije so zavili v hišo. Brez glasu so šli po stopnicah h Klemenu. Ta je sedel pri ognjišču in držal malega v naročju. Cila je bila pri Frecetovih. Ko jih je zagledal je nesel otroka v sobo in nekoliko pobledele.

— Ali si pripravljen, je zašepetal Guzej.

Ta mu je pomignil v sobo, katero je zaprl za seboj in stopil je ves tresoč se h Guzeju. Prijel ga je za roko in ga vprašal:

— Prijatelj, povej mi, ali je res potrebno tako?

— Ne bodi šleva, Klemen! Koliko dobrega sem ti že storil — ti pa mi hočeš še to malenkost odreči?

— Saj bom! Samo to mi povej, čemu dinamit?

— Vendar veš! Za vsaki slučaj. Prisegam ti, da ga bomo rabili le v najhujši sili. Saj se ne gre samo zame, temveč za ves proletarjat!

— Zaradi tega bom to storil! Drugače ne bi kradel. Še nikoli nisem. Toda če zvedo prej — če nas danes kdo zaloti?

— Ali nisi pripravil vse potrebno. To je bila vendar tvoja naloga, prijatelj!

— Ključ imam. Odpira brez ropota. Čuvaj pa je danes Grilec. Navadno spi — največkrat pa ga niti tam ni, temveč v gostilni, dokler jo ne zapro. Sedajle je ura devet — in najbolj ugoden čas.

— Torej pojdimo!

Šla sta v kuhinjo in kmalu nato so stopili štirje možje na cesto. Guzej in Klemen sta šla prva, ostala dva pa kakih dvesto korakov za njima. Vsi so molčali. Snežilo je močno in drdranje motorjev je le zamolklo prodiralo skozi gosto ozračje. Na koncu naselbine so zavili v stran in so šli nekaj časa po železniškem tiru. Na koncu velikega in ozkega skladišča je stala štirikotna cementna zgradba. Tu so se ustavili. Klemen je pogledal po tleh in je videl da v snegu še ni nikakih stopinj.

— Čuvajta ni. Ostanite mirno tu, jaz pa grem naprej. Ko bom pripravil osem zabojčkov, pridem po vas.

(Dalje prihodnjč.)

Ko prečitata "PROLETARCA" in ako ga ne hranite, ga dajte vašemu prijatelju delavcu in ga opozorite na članke in drugo čtivo, ki vas je zanimalo. "Proletarca" izdajamo ne radi profita, ne radi oglasov, ampak da ga DELAVCI, katerim je namenjen, ČITAJO.

Dviganje Kitajske---pomen njene revolucije.

(Predaval Frank Zaitz v klubu št. 49 J. S. Z., v Collinwoodu dne 25. maja 1927.)

Kitajska je vzlic svoji važnosti, ki jo ima za ves svet, širokim ljudskim plastem drugih narodov, in enako Slovencem, še zelo nepoznana dežela. O nji imamo v raznih jezikih, posebno v angleščini, obširno literaturo, ni pa mi znano, ako je o nji tudi kaka večja knjiga v slovenščini. Izšlo je o Kitajski že mnogo člankov, opisov in tudi potopisov v raznih naših listih tukaj in tam, a obširnejše zgodovine o Kitajski v slovenščini ni, ker ne bi našla trga.

Kitajska je ena država na svetu, ki ima okrog tritisočletno nepretrgano zgodovino, a njen začetni razvoj kot dežele in naroda, nezabeležen, sega še par tisočletij nazaj.

Nad dva tisočletja se je razvijala takorekoč popolnoma izolirano. Od vsega začetka pa je stremela, da se njeno ljudstvo pretvori v čimbolj homogeno in država v čimvečjo enotnost. V dolgih medsebojnih vojnah in v krvi je razvijala svojo civilizacijo, ki je bila njen produkt in je njena ostala. Japonska, današnja moderna (v zapadno evropskem smislu besede) sosedna Kitajske, ji ni mogla dati ničesar, kajti Japonska sama je sprejela kitajsko civilizacijo ter jo prilagodila svojim razmeram.

Ker je bila Kitajska toliko dolgih stoletij svet zase, se je razvijala kot svet zase, in ni se trudila, da bi pronašla kakšen je oni daleč izven njenih mej. Od ene strani jo je varovalo morje, od druge severna meja, ki jo je tvorila v širokem pasu današnja Sibirija in je bila (meja) pomaknjena še daleč v notranost proti jugu. To notranjo mejo je tvoril znani kitajski zid, dograjen par stoletij pr. K., dolg do dva tisoč milj, največje stvarstvo človeka v stavbinski stroki. Stotisoči so garali, da so ga zgradili, in mrli ob njemu.

Z zapadom (Malo Azijo) in Indijo so jo vezala karavanska pota, ki pa so bila v tistih dobah nevarna. Držale so skozi prostrane pustinje, hribovite pokrajine in preko teritorijev, ki so jih posedovali barbarski roparski rodovi. In kakor so vpadali v Evropo, so vpadali v Kitajsko. Pred dve tisoč leti so Kitajci z velikimi naporii nekatere teh barbarskih rodov odbili od svojih meja, in tedaj so se pričeli navali proti Evropi. A Kitajska seveda še vseeno ni bila varna pred njimi.

Ko govorimo o kitajski civilizaciji, vemo, da je produkt enega ljudstva. To kar imenujemo *zapadna civilizacija* pa je kombinacija civilizacij iz raznih dob in ljudstev. Babilonci, Kreti, Feničani, Perzijci, Hebrejci, Grki, Rimljani, in v manjši meri tudi drugi narodi starodavnih civilizacij so prispevali v njo. To, kar ji je pridajala kultura zapadnih držav in Zed. držav, so le dodatki h kompoziciji prej omenjenih civilizacij.

To je dobro, da razumemo, ako hočemo dobiti primerjevalno sliko. Kitajska civilizacija ni kombinacija tujih. Svoj početek ima kot kitajska in razvijala se je kot kitajska. Šele, ko je bila prisiljena v borbi za samoohrano, da je namerila svoj pogled preko zidu, se je začela zanimati tudi za druge.

Dolga stoletja je Kitajska smatrala sebe za višek civilizacije, za nekako izvoljeno ljudstvo, vsa druga

ljudstva pa za barbare in ta nazor niti danes ni še povsem iztrebljen.

Meje Kitajske niso bile vedno ene in iste. V raznih vojnah so se širile in zoževale. Bili so časi, ko je obsegala več površine kot katerokoli carstvo v zgodovini sveta.

Površina današnje Kitajske meri nad 4 milijone kvadratnih milj.

Število njenega prebivalstva ni bilo še nikoli natančno dognano, ker še ni razvila sistema ljudskega štetja kakor ga imajo druge dežele. Računajo pa, da ima 350 do 400 milijonov prebivalcev.

Da bomo boljše pojmovali ogromnost Kitajske, bo na mestu, če si najdemo nekaj primer.

Kitajska je po teritoriju večja, kot so Zedinjene države, Nemčija, Francija, Anglija, Italija, Španija, Švedska in Jugoslavija skupaj. Rusija (brez Sibirije) je skoro dvakrat manjša od Kitajske.

Po prebivalstvu je današnja Kitajska večja kot Zedinjene države, sovjetska Rusija, Anglija in Francija skupaj.

Kitajska je bila od svojega početka, od kar ima zabeleženo zgodovino, in tudi poprej, pa do l. 1911 monarhija. Svoje dinastije je menjala. Ena je bila na prestolu devet stoletij, nekatere po par, ene le nekaj generacij. Navadno se je polastil prestola kak sposoben vojskovodja, ki je bil ob enem dober državnik. Pomiril je deželo in ukrotil tekmece. Kadar pa se je dogodilo, da je prišel na krmilo kak slaboten, neodločen in nesposoben prestolonaslednik, so tekmeči nagnali svoje ljudi v civilno vojno, katerim je navadno sledila prememba dinastije. Zanimiva je v tem oziru razlika med Kitajsko in Japonsko. Japonska ima eno in isto dinastijo vsa dolga stoletja svoje zgodovine, in neuko japonsko ljudstvo misli, da je večna.

Kakor v vsaki deželi, je bil tudi v razvoju Kitajske velik faktor vera. Ima tri glavne vere, ki so na njen razvoj vplivale kot take: buddhizem, taoizem in konfucionizem. Nekaj milijonov ima tudi mohamedancev. Krščanski misijonarji so prvič prišli na Kitajsko proti koncu 14. stoletja. Računajo, da je sedaj na Kitajskem kak milijon katoličanov in nad četrt milijona protestantov. Če bi razlagal postanek in razvoj ver na Kitajskem, bi moral imeti več časa kot pa ga imamo za to predavanje. Zato naj bo stvar omenjena čisto na kratko. Ustanovitelj buddhistične vere je Gautama Buddha, ki je živel v Indiji v 6. stoletju pr. K. Konfucionizem je bolj filozofija kakor vera v našem pomenu besede — vsaj v početku, in se je naslanjal več na izboljšanje človeka na tem svetu kot pa na posmrtno življenje, — v nebesa in pekel. Tudi buddhizem ni vera v našem pomenu besede, pač pa filozofično pojmovanje človeških ciljev, ki pa funkcionira kot vera. Buddhistov je več kot pa vseh kristjanov skupaj.

Izmed kitajskih filozofov, katerih je mnogo, so iz predprošle dobe najbolj znani Lao Tzu, Konfucij in Mencij. O prvem pravijo, da je živel 600 let pr. K., zgodovinarji pa dvomijo, ako je sploh živel, kakor dvomijo v resnično življenje biblijskega Krista, ker ni zgodovinskih dokazov. Dela, ki jih pripisujejo Lao Tziju, so zbrali in jih zapisali dolgo pozneje drugi. Naslanjali so se na ustna izročila in druge podobne vire.

Veliko več pa vemo o Konfuciju, ki je bil največji kitajski mislec tedanje dobe. Živel je l. 561.-479. pr. K. Ni bil verski fanatik kakor mnogo drugih takozvanih filozofov tedanjega časa, ampak mislec. Njegovi nauki

in reki so še danes smatrani za bisere v literaturi in filozofiji. Po njegovi smrti so ljudske plasti s svojimi svečeniki tudi iz njega napravile božansko bitje in iz njegovih naukov vero.

Mencij je bil rojen l. 372. pr. K. Bil je revolucionarnejši kot Konfucij, učil, da je borba proti tiraniji upravičena, in veroval, da se iz človeka z barbarkimi instinkti lahko napravi človeško bitje, če se nanj vpliva z dobrimi nauki in vzgledi. Na razvoj duhovna plati Kitajcev sta najbolj vplivala buddhizem in konfucionizem.

Starodavna tradicija Kitajcev je, da obožujejo svoje prednike. Imajo stotere vraže, ki pa niso nič bolj nesmiselne in ljudstvu nič manj škodljive kakor vraže, katerih se drže krščanska ljudstva. Ene so posebnost Kitajcev, veliko pa jih je, ki so slične vražam kakršnih se drže ljudstva v deželah zapadnoevropske civilizacije.

V bistvu in tradicijah se deli Kitajska na južno in severno. Severna je imela najmanj stika z ostalim svetom in je vsled tega konservativna, medtem ko je južna največ v borbi proti starim, okorelim tradicijam in militarističnim magnatom severne Kitajske. Južna Kitajska je prva občutila imperialistično pest zapada in je prva spoznala, da je treba v ustroju Kitajske temeljnih sprememb, ako hoče, da ne bo teptana od tujih mogotcev. Tako je postala tradicionalno liberalnejša kakor severna, in je tudi v sedanji borbi za osvoboditev Kitajske prva v vodstvu. Ne bori se le proti zunanjim silam, ampak dejansko proti severni Kitajski. Posamezni spopadi v tej civilni vojni med južnokitajskimi četami in Evropejci ter Japonci so le "slučaji".

Prebivalstvo južne Kitajske govori dialekte ki so si slični in se ljudje raznih provinc razumejo med seboj, dialekti severno-kitajskih krajev pa se od južnih tako razlikujejo, da potrebujejo ljudje iz obeh krajev za medsebojne pogovore tolmače. Literarna kitajščina pa je za oboje enotna, kar je tudi kitajska posebnost.

Da nam bodo jezikovne težkoče Kitajcev laglje umljive, se lahko ozremo v našo rojstno deželo. Dober milijon je Slovencev, pa govorimo celo število različnih dialektov. Začnimo v Istri, preštudirajmo vse dialekte na Primorskem, potem pojdemo na Kranjsko, pa jih zopet dobimo skoro toliko kot je občin, na Štajerskem isto in v slovenskem delu Koroške je zopet nekaj "slovenskih" jezikov ki so slovenščini komaj podobni. Prekmurški Slovenci imajo svoj jezik, in beneški, kolikor jih je še, tudi svojega. Literarna slovenščina pa je ena in znajo jo le izobraženci, a slovenično tudi ne vsi, kakor znajo literarno kitajščino samo izobraženci in mnogi tudi le bolj površno. Če ima jezik, katerega govori kak poldrug milijon ljudi toliko različnih dialektov, tedaj razumemo, kako težko je narodu, ki ima do 400,000,000 duš, ohraniti, oziroma ustvariti enoten jezik. Šola in čitanje je v ta namen najboljšo sredstvo, toda v prošlosti težak in poljedelec nista imela šol in se nista učila čitati. To velja enako za Kitajce kakor za Ruse in Slovence.

Kitajski črkopis ima okrog osem tisoč znamenj (ideogramov), in vsako pomeni besedo in različne besede tudi v kombinacijah znamenj. Predno se človek nauči toliko znamenj v čitanju in pisavi, mu vzame truda. Kitajska pisava se je razvila iz slikanja predmetov. Vsaka črka je imela gotove poteze, ki so pomenile predmet. Današnje niso več toliko slike, ampak črke z različnimi potezami. Njihova pisava je

zamudna, v šolah pa povzročila velike težave. V telegrafskem sistemu na Kitajskem prevladuje angleščina. Pisalni stroji z 8.000 znamenji so nemogoči. Kitajski jezikoslovci si že dolgo prizadevajo najti za svoj jezik fonetičen alfabet, in objavili so že mnoge načrte, a nobeden še ni osvojen. Posebna komisija kitajskih profesorjev jezikoslovja je pred leti izdelala abecedo, ki ima 42 črk. Študirala je vse druge moderne jezike in njihove črke, ter pobrale take, ki najbolj odgovarjajo in jih prilagodila načinom kitajske izgovorjave. Preminjati abecedo pa ni lahka stvar. V Jugoslaviji npr. se uče dveh abeced — latinice in cirilice. Ena bi lahko odpadla, namesto, da mora vsakdo poznati obe. Čitanje bi bilo ljudstvu vseh dežel olajšano, če bi rabile vse recimo latinico. A svojih sistemov, ne glede kako so okoreli, se težko otresejo, in treba je dolgih bojev, predno pristanejo v reforme.

Le majhen odstotek kitajskega ljudstva zna čitati in pisati. V tem Kitajci niso izjema. Tudi tam, kjer šteje abeceda komaj dva ducata črk, je še vedno milijone analfabetov. V nekaterih krajih Jugoslavije jih je do 60% in povprečno okrog 40%. Rusija, Poljska in mnoge druge dežele jih imajo velik odstotek, pa tudi v Zedinjenih državah jih je nekaj milijonov, posebno v južnih.

Kitajci imajo veliko klasično literaturo, niso pa razvili, kar imenujemo pripovedno literaturo. V poeziji so zelo bogati. Njihova književnost je najstarejša na svetu; tisk, kakor tudi marsikaj drugega, so poznali mnogo preje kakor na zapadu.

Njihova upodobljajoča umetnost (slikarstvo, kiparstvo), ki se sicer razlikuje od naše in ima svoje posebne karakteristike, je vendarle umetnost, ki se po vsej pravici lahko primerja z vsako drugo.

Kitajci so v medsebojnem občevanju jako vljudni, v literaturi izrazito klasični in v socialnem oziru precej ceremonijalni. Mnogi, ki pravijo da poznajo Kitajce, trdijo, da so vzlele svoji vljudnosti jako zahrbtni in instinktivno neodkritosrčni. A tudi to ni izključno lastnost Kitajcev. Najde se jo v večji ali manjši meri med ljudstvi vseh dežel.

Dejstvo je, da so Kitajci ljudje z dobrimi in slabimi lastnostmi, kakor so ljudje vseh takozvanih civiliziranih in napol civiliziranih narodov. Kot narod so Kitajci delavno ljudstvo, ki so toliko vztrajni, da so se ohranili skozi vsa tisočletja, medtem ko so stoteri drugi narodi, ki so imeli svoj slavnostni dan v zgodovini, že davno izginili, ali pa izgubili svojo žilavost in žive v znamenju otopelosti in monotonosti.

(Dalje prirhodnjč.)

Avtomobili in turisti v Zedinjenih državah.

American Automobile association pravi v nekem svojem poročilu, da je bilo prošlo leto v tej deželi na počitnicah do 35.000.000 ljudi, ki so se poslužili avtomobilov. Družina, ali pa skupina posameznikov se založi z vsem kar je mogoče vzeti s seboj, otovori svoj avto, in se odpelje za nekaj dni ali tednov.

Ista organizacija poroča, da bo letos vposljenih deset milijonov avtomobilov v ta namen, v katerih se bo do konca počitnic prevozilo nad 40.000.000 ljudi.

Kako sem postal in nehal biti dopisnik.

Kozma Teleban.

V ŠOLI nekje v hribih sem se naučil pisati in čitati samo za silo, toliko da sem očetu prebral kakšno pismo, in da sem mu tolmačil številke. To moje znanje je zadostovalo meni in očetu, stari oče pa naju je karal, ker je smatral, da je za kmeta neumno ukvarjati se s čačkami, kajti to je za škrice, ki za delo niso.

Potem sem šel v Ameriko, ker mi je oče dejal, da se v Ameriki tudi neumnim ljudem posreči priti do denarja.

Prvih pet let v Ameriki nisem pogledal nobenega lista. Edino kar sem bral je bila mašna knjižica, ki mi jo je svoje dni podaril birmanski boter. Knjižica je bila lična, a maša v nji zelo kratka, tako da sem jo ob nedeljah v cerkvi vsled dolgočasja prečital po trikrat in še druge molitvice predno je počasni župnik, ki se mu do kosila ni nikamor mudilo, prečital eno.

Nekega dne je prišel k našemu boarding bosu na hrano in stanovanje mlad, lep rojak, ki so ga moji so-stanovalci s spoštovanjem sprejeli. Nisem razumel čemu, pa sem vprašal deklo, ki tudi ni nikoli ničesar brala, kdo je naš novi gost.

"Eee, pravijo da je bil v lemenatu, da je študiral za gospoda, pa se mu ni hotelo. Govore, da zna sedem jezikov."

"Najbrž je pobegnil iz lemenata radi kakšne babe", sem pripomnil dekli, kajti še v domovini sem čul da lemenatar ne pobegne drugače kakor če si zmeša pamet radi ženske.

"Ti si tudi baba," mi je rekla dekla ter me dregnila s polenom, nakar sva se pričela trgati kot običajno, dokler nisva začula nekoga v bližini in se pomirila.

Zvečer istega slovesnega dne sem šel z večjo družbo domačih fantov v salun (takrat so bili še saluni); naravno, da smo vzeli s seboj tudi lemenatarja. Nastopali smo oblastno in naročili vsem piti. Ko je vsakdo dobil kar je želel, so ga tisti naši boardarji ki so se že seznanili z njim, pričeli predstavljati. Najprvo seveda kelnarcam za baro, ki so se muzale in se pomembno smejale. Najbrž so že izvedele, da je naš novi boarder človek, ki bi bil lahko gospod, pa je pobegnil iz lemenata radi kakšne babe. Moški v salunu pa so bili drugačni. Molili so mu roke v pozdrav in se čudili: "A — ti si tisti ki piše tako lepe dopise?" Prikimaval je, si popravljal telovnik, se včasih pogladil po laseh in milostno pogledal po deklah, ki so bile za baro.

Vse sorte so ga izpraševali, on pa je učeno odgovarjal; njegov ugled je med nami naraščal kakor živo srebro pri naglem dviganju temperature. Z dopisi je nadaljeval iz naše nasebine. "Pri tistemu boarding bosu živi kakor jaz," se je napol pijan bahal v salunu neki moj sostanovalec. In tedaj se je še meni dobro zdelo, da živiva z dopisnikom pod isto streho.

Tisti večer sem prvič prijel v roke časopis da ga čitam. Kaj je to, dopisi? Našel sem jih, pregledaval, bral, a niso se mi dopadli. Zdeli so se mi vsi enaki. Privadil pa sem se čitanju lepih zaljubljenih povesti. Dopise sem potem redno pregledaval, in zazdelo se mi je, da bi bil tudi jaz dober dopisnik. Dotedaj sem imel le dve glavni ambiciji. Prva je vključevala željo, da se vrnem domov bogat, lepo oblečen, z zlato veri-

žico, in da bi bil dober bokser ter fantom v domačih hribih pokazal kako se človeka nabije brez kola in nožev. Druga moja želja je bila, da bi se moj glas razvil v glas dobrega pevca, in pa da se bi naučil igrati na harmoniko ter zbijati šale. Imel sem izkušnje in videl, da so dobri pevci in lepi godci med dekleti najbolj privlačni. Nekateri so tudi pretepače rade imele, ampak jaz nisem dovolj močan za pretepača. Nekoč sem si kupil od nekega boarderja staro harmoniko "na dva tona", a kmalu mi je bilo jasno, da nisem za godca. Zato sem toliko več pel, moj glas pa ni ugajal nikomur, niti domači dekli, ki bi me mogoče celo vzela v zakon ako bi jo nihče drugi ne hotel.

Rešilno bilko mi je pokazal lemenatar. Če ne morem biti pevec ali godec, čemu ne bi bil vsaj dopisnik?

Šel sem v 10c store in kupil papirja, črnila in nekaj peres. Držalo sem imel neke v kovčku še iz starega kraja. V glavi mi je natačno šumelo, kakšni bodo moji dopisi. A ni mi šlo gladko in nikoli ne bi verjel, da ima tudi dopisnikarski poklic svoje težave. Stanovali smo vsi fantje skupaj v gornjem nadstropju. Postelje so bile blizu druga druge in tako ni bil človek skoro nikoli sam. Lovil sem čas kadar se je ponudila prilika. Imel sem pred seboj več dopisov iz listov, iz katerih sem prepisaval kar se mi je dopadlo za svoj dopis, pa se je tako čudno vezalo, da se je še meni čudno zdelo. Svoje težave sem zaupal dekli. Smejala se je in nato sem se tudi jaz smejal. Dopise pa sem še hotel pisati. Kadar je bilo bolj mirno, če so fantje odšli, če so bili gospodarjevi otroci zunaj, sem se usedel na rob postelje, položil škatljo na kolena, odprl tintnik in pisal, oziroma premišljeval kaj naj pišem. Ko hitro mi je prišel kak lep stavek v spomin, sem naglo pomočil pero in ga potem otresel da ne bi kapalo od njega, tedaj pa sem pozabil na stavek in pričel študirati znova. Ob eni taki priliki premišljevanja me je zalotila dekla in me neopaženo dregnila z držajem metle v hrbet, da mi je padla škatlja in tintnik po tleh. Silno se je smejala in hitela čistiti pod. Medtem pa so se vrnili v sobo trije boardarji in se pomembno spogledali, meni in dekli pa je bilo nerodno.

Dopisov nisem več pisal. Na seji podpornega društva sem se enkrat opogumil vprašati za besedo in jo dobil. Ko sem se dvignil sem bil že toliko nervozen, da nisem več vedel kaj govorim. Predsednik se je smejal, lemenatar pa je zavpil, "sedi, šleva!" Vsi so se smejali in tudi jaz sem se skušal držati na smeh, v resnici pa mi je šlo na jok. Domov grede sem se od jeze in sramu napil, in tedaj mi je srečna misel šinila v glavo.

Napisal sem dopis v katerem sem jih pošteno okregal, in ga poslal "Narodni Trobenti" zaeno z naročnino, ker sem izvedel, da dopise naročnikov rajše priobčujemo kakor nenaročnikov. Pod dopis sem dal izmišljeno ime in prosil urednika naj me ne izda. Nestrpnost sem čakal in dočakal. V listnici uredništva je bilo: "N. B., Real Beer Town.—Je preosebno. Vi ste sposobni napisati kaj boljšega. Oglasite se kmalu. Pozdrav."

Bil sem ves potr. Iz "Trobentinega" uredništva sem dobil še posebno pismo, v katerem so mi pojasnjevali, da bi me tak dopis lahko spravil v neprimliko, kajti čeprav se nisem podpisal s pravim imenom, bodo prizadeti vendar vedeli koga prijati, in morda bi me prijeli s pestmi. Uredništvo pa je oprezno in mojim nasprotnikom noče dati te prilike. To je bil edini vzrok nepriobčitve. Razveselilo me je prijazno pismo, poseb-

no še zato ker so mi v njemu tudi sporočili, da so me uvrstili med zastopnike "Narodne Trobente". Naslednjo nedeljo sem šel po naselbini in trobental za naročniki. Nisem vedel, da je tudi s to stvarjo toliko truda. Ves dan sem ulovil tri. Naletel pa sem na dve "botriji" in eno poroko. Napisal sem si imena kot sem videl v dopisih, čez teden pa sem se lotil dela. Pet večerov sem pisal dopis. Ko sem ga prečital se mi je zdelo, da še ni bilo tako lepega dopisa v slovenskih listih. Ko sem ga oddal v nabiralnik in videl pred seboj njegovo potovanje in priobčitev, mi je bilo kakor ženinu ki se pripravlja k ljubljeni nevesti — vse je prijetno drhtelo v meni.

Dopis je zagledal beli dan, in pod njim moj dopis, a dopis ni bil tisti ki sem ga poslal jaz. Nič se mi ni ljubilo in bil sem potr kakor je potr šlevast ženin puščak, ki premišljuje ob svatovski mizi kaj vse še pride na vrsto do jutra, mahoma pa opazi v gnječi, oviti z gostim tobakovim dimom, kako intimno se nekdo med plesom pripogiba k nevesti in ji šepeta, ona pa se mu prijetno smehlja. Morda je njen prejšnji ljubimec?

Prvi dopis z mojim imenom, ki sem ga imel pred seboj v "Trobenti", je bil kratek, to se pravi, skrajšan, da je zavzemal komaj pol kolone. Jaz pa sem se toliko mučil in prepričan sem bil, da se bodo vsi katerim bo dano čitati ga, od srca smejali. Spomnil sem se naše prejšnje dekcle. Potožil bi ji svojo bol, pa je bila že omožena in ji ni več do smeha.

Ujezil sem se in odšel v salun. "Halo!" mi je zaklical nekdo od bare ter mi molil roko naproti, "halo,—čestitam! Fajn dopis si napravil!" Obrnil se je k bartenderju: "Štif, daj mu piti." Ves večer smo pili in bilo mi je kakor da me do tega večera ni nihče imel rad. Oni ki sem jih v dopisu omenil z imeni so me vabili na večerjo, eni celo na nedeljsko kosilo.

Z dopisi sem nadaljeval. Poročal sem o krstih, porokah in pogrebih, in izrekal čestitke in sožalja. Pisal sem tudi o drugih stvareh, a kritiziral nisem nikoli nikogar. Urednik "Trobente" mi je dal prvič dober svet, in izprevidel sem, da me je pametno učil. Naš lemenatar je že več tednov pred začetkom moje slave pobegnil in pozabil plačati board. Dognali smo, da sploh ni bil lemenatar in da ni nikoli ničesar študiral. Potovalni zastopnik tistega lista v katerega je lemenatar dopisoval, je nam pravil, da je moral urednik vse lemenatorjeve dopise predelati, in tedaj so pogledovali mene, češ, kako si se neki ti naučil tako fino zlagati dopise. Niso vedeli, da moje mrevarijo ravno tako kakor so jih lemenatarju.

Dopisi, moji in drugi, so bili v glavnih potezah od leta do leta enaki, gotove stvari pa smo v njih menjali po sezonah in po vetru. Najživahnejši smo bili takrat ko smo pisali o cvetkah, solnčnih rožah, poticah in krofih ter vabili drug drugega na pojedine in zabave. To je bilo nekoč. Vsi takratni dopisniki so že poženjeni in ne govore več o cvetkah. Včasih smo se za spremembo vrgli na konkurenčne dopise za jednote, katerih smo imeli ducat ali dva. Končno smo iznašli nov predmet, ki je še danes znan pod imenom napredek. V par letih je vsa slovenska Amerika postala napredna v dopisih, celo Real Beer Town, Eveleth, Joliet in Pueblo. Pred zatonom pečlarizma smo se še enkrat vrgli v bran za to potapljačo ladijo, a bilo je zaman, zato smo se vrnili k napredku. Nekateri, oziroma mnogi smo se v sezoni rdečih kravati in kočemajk proglasili za socialiste in si kupili rdeče kravate. Ko socialistična karta ni

bila več v modi, smo zopet postali napredni. Po katastrofalnem poginu pečlarske kaste smo se nekaj časa ukvarjali z družinskimi razmerami, a problema nismo rešili. Nazadnje smo se lotili opisovati revolucije, kar je tudi prišlo iz mode.

Pisal sem vztrajno, in "Trobeta" me je razglašala za svojega najboljšega sodelavca. Tudi drugi listi so me vabili na sodelovanje, in nekaterim sem se odzval. Tedaj pa so mi iz uredništva "Trobeta" dali razumeti, da to ne bo šlo, kajti jaz pisati ne znam, uredniki pa pišejo vsaki po svoje. Moji dopisi v različnih listih si vsled tega ne bodo prav nič podobni. Prišla sva ob priliki skupaj še z urednikom "Trobeta", ki se je na moje stroške napil in mi potem zabrusil, da taki ljudje kot jaz pijemo kri urednikom. Kričal je nad menoj da izkoriščam intelektualne delavce, da smatram časopis za javno stranišče — in najbrž bi še vpil, ako ga ne bi udaril, da se je zvalil ob bari. Prisotni pijanci so se smejali meni, uredniku in najini "Trobeta". Zopet me je bilo sram kot takrat na seji.

Izstopil sem iz kaste dopisnikov in na nasvet prijatelja sem se v poslednjih letih lotil trgovine. Prodam tekočine ki jih zakon prepoveduje, ampak meni nese in tudi prijatelj nekaj zasluži pri tem. Smatram se še vedno za naprednjaka. Mašne bukvice, ki mi jih je podaril birmanski boter, sem že davno izgubil. In kadar me kdo vpraša, "prijatelj, kako je?" je moj odgovor kratek:

"Ne gre mi slabo!"

Moj oče je imel prav.

Švedje in mi, naš in njihov samoponos.

Švedje so eni izmed najbolj "amerikaniziranih" naseljencev. Ni je narodnosti, ki bi dala Zedinjenim državam, računano v proporciji, toliko državnikov, politikov in imela toliko vpliva, kot švedska skupina naseljencev. Izvzeti so edino Angleži.

V minnesotski legislativi in v guvernerjevi palači dominirajo Švedje. Velik vpliv imajo tudi drugod, kjer so naseljeni v večjem številu. So delavni, energični in vztrajni. Letalec Lindbergh je Šved.

Ameriški Švedje so ponosni na svoj jezik in na visoko stopnjo civilizacije švedskega naroda. V socialistični stranki so bili švedski delavci vedno trezno misleči element. Niso se udajali iluzijam in niso hodili gledati, kedaj pride revolucija izza bližnjega vogala. Furija, ki je zavladovala med vojno in po vojni med delavstvom mnogih drugih skupin v tej deželi, jih je pognala ven iz stranke. Sedaj se polagoma vračajo.

Ameriški Švedje so amerikanizirani — to je, od vsega početka naseljevanja se zanimajo za to deželo in njen razvoj, in od vsega početka so aktivni v njenem javnem življenju.

Med Jugoslovani in Švedji je velika razlika. Intelligenten Šved se ne sramuje svojih manj inteligentnih rojakov, ampak jim skuša pomagati. Je njihov učitelj. Med Jugoslovani v Ameriki pa velja pravilo, da razumnik ne more biti "ljudski človek". Prevarantje in zavajalci imajo med neukim narodom veliko večji ugled kakor pa učitelji ljudstva in borci za njegove pravice.

Imamo med nami tudi take, ki takoj ko se malo povzpno, zataje svoj rod in svojo mater, misleči, da

bodo zato bolj ugledni med "Amerikanci". V resnici ponižajo sebe in svoj narod. Drugorodci jih vsled tega cenijo po zasluženju.

Imamo tudi take, ki se v svojem omejenem znanju toliko fanatizirani, da hočejo izbrisati jezik naših naseljencev in jih pripraviti v prepričanje, kakor da ga ni. Ko se bi to dalo! Ampak nesreča je, da se s takimi taktikami ubija še tisto malo vere v samega sebe, kar jo Kurentov narod, kolikor ga je v tej deželi, ima. Kdor hoče pomagati ljudstvu iz katerega izhaja in s tem tudi drugim, naj ga uči.

Kdor pa ga omalovažuje in gleda nanj z viška, škoduje sebi in njemu.

Kdor ga "ljubi" vsled svojih sebičnih nazorov in paradira pod masko "navdušenega narodnjaka", dokler mu nese, mu je enako v škodo.

Kdor hoče, da ga bo svet okrog njega spoštoval, se mora spoštovati sam s tem, da spoštuje svoje starše, in da se ne sramuje naroda iz katerega izhaja, da ga ne žali, pač pa stori vse, da ga dvigne na čim višjo stopnjo napredka in vzgoje.

Škoda, ki jo je povzročila povodenj ob reki Mississippi.

Velikanska povodenj, ki je trajala dolge tedne v dolinah ob reki Mississippi, "kraljici voda", je prešla, in ljudje so se povrnili na svoja domovja.

Škoda, ki jo je povzročila, je cenjena na dve milijardi dolarjev. Sedem sto tisoč ljudi je moralo zapustiti svoja bivališča. Tisočem je voda odnesla vso premično imovino in mnogim tudi "nepremično", kajti voda je drla po poljih in odnesla s seboj vso najboljšo plast zemlje in potem, ko je odtekala, nanesla slabe. Ponekod pa je nanesla več čevljev najboljšje prsti.

Farmarji so se vrnili in so pričeli z delom od kraja. Enim bo vzelo leta da popravijo škodo, drugi bodo imeli že drugo leto enaka polja kakor pred povodnijo, če se ne dogodi nova.

Dve milijardi dolarjev škode — če se bi to energijo ki je zapopadena v tej vrednosti porabilo za kontroliranje reke, koliko bogatejša bi bila ta dežela Mississippi Valley bi poznala blagostanje kakor še nikoli, in po reki bi lahko plule velike ladje daleč v notranjost osrednjega zapada, pa do njenega izliva v morje v New Orleansu.

Sedaj, ko je škoda že narejena, in je veliko ljudi ob vse, drugi pa bodo prisiljeni delati nekaj let, da nadomestijo, kar jim je bilo vzeto, premišljujejo oblasti v Washingtonu in v državah skozi katere teče Mississippi, kako se bi take katastrofe preprečilo v bodoče. Pravijo, da bo to premišljevanje vzelo nekaj let, predno se prične izvrševati kak načrt, če bo sprejet. Načrte je namreč treba šele izdelati, jih potem primerjati in jih dobro preštudirati. To je pravilno, kajti naglica v takih podvzetjih ni dobra.

Ampak čemu se v konstruktivnih delih ne pokaže vsaj malo tiste naglice, kot smo jo bili navajeni med vojno, ko se je šlo samo za destrukcijo?

Ali ima vaša naselbina stalnega poročevalca, ki dopisuje v Proletarca? Ako ne, sporočite vi v ta list vsako zanimivost in važen dogodek med vami.

MUSSOLINIJEVE SANJE.

Rim, v katerem gospodari diktator-evangelist fašizma, signor Benito Mussolini, je bil nekoč glavno mesto enega največjih imperijev v zgodovini sveta — rimskega cesarstva. Tega cesarstva že davno ni več.

Posvetni Rim je že davno nehal vladati Evropo, del Azije in Afrike, ostal pa je glavno mesto male province, potem papeževe države, in nato, ni še tako dolgo tega, glavno mesto zedinjene Italije.

Rim je med tem postal glavno mesto papizma, in kot tak je znan posebno katoliškemu svetu. Večni Rim! vzklikajo verni. Stari, slavni naš Rim! kličejo patriotični Italijani.

Mussolini pa je dodal: Stari, slavni naš Rim, prestolnica nekdanjega rimljanskega cesarstva, postane zopet slaven in velik!

Mussolini je militariziral Italijo. Pravi pa, da se njegovo militariziranje še le pričinja. Zahteva, da se njegov narod v teku petih let pomnoži iz 42 na 65 milijonov. Zahteva armado petih milijonov mož, najboljšo zračno floto in pa mornarico, ki bo vredna imena "slavne Italije".

"Čez nekaj let," je dejal nedavno svojim poslancem v parlamentu, ki ga ima zaradi lepšega, "bo Italija dovolj močna da bo svet vpošteval njene želje in potrebe . . ." Zagotovil je Italijane in svet, da se še ne namerava umakniti, da njegov naslednik še ni rojen, in da je dolžan ostati na čelu Italije dokler ne izvrši svojo nalogo.

Italija ima dinastijo in kralja. Je monarhija, ampak časi, ko so bili kralji in cesarji res vladarji, so izginili tekom svetovne vojne. Italijanski kralj je ravno tako in celo bolj Mussolinijev podložnik, kakor drugi Italijani. Stori samo to, kar mu je ukazano; podpisuje, kar mu Mussolini podčrta.

Nesteto kapitalističnih politikov je slavilo Mussolinija kot odrešenika Italije. Mnogi ga še vedno obožujejo. Nekateri pa so pričeli že resno dvomiti v njegovo samopostavljeno poslanstvo.

Ako je Mussolini Italiji s svojim fašizmom v čem koristil, ji je še več škodil. Ako jo je "stabiliziral", je ob enem spravil v veliko nevarnost evropski mir.

Pokazal je, da je zmožen vsakih provokacij, da je provokatorske nature in da noče biti drugačen.

Njegovi pajdaši so organizirali po pravilu agentov provokatorjev zarote in jih potem "odkrili". A tentati na Mussolinija ter druge fašistične papeže, in Garibaldijev slučaj v Franciji dokazuje, da se fašizem, kakor vsak tak pokret, naslanja na taktiko provokatorstva.

To pa niso edine Mussolinijeve provokacije. Pred par leti je nastopil napram Grčiji brutalno kot more le Mussolini. Grčija je potem pa podoben način hotela vrniti Bolgariji — a ne s takim uspehom.

Pridobil, oziroma osvojil je Albanijo na intrigarski, korumpiran način. Albanija je s e d a j njegova na papirju v pogodbi, katero je podpisal za judežve groše diktator Albanije ne da bi vprašal Albance za dovoljenje. Postane pa italijanska z ekonomsko in potem z militaristično okupacijo.

Albanija tvori za Italijo en izhod na Balkan in za hrbet Jugoslavije. Jadransko morje bi postalo z italijansko okupacijo Albanije italijansko jezero.

Mussolini ni zadovoljen s teritoriji, ki jih je dobila Italija na "mirovnih" pogajanjih po svetovni vojni. Dobil je precejšen del obrežja, katerega so zahtevali Jugoslovani. Pripada jim

veliko bolj kakor Italiji, kateri brez zaledja ne more koristiti. "Kar smo dobili," pravijo Mussolinijevi besedniki, je nekoč že bilo naše. Veliko tega, kar je bilo naše, pa moramo še le vzeti.

Ko hitro se ponudi prilika, bi Italija okupirala Slovensko, Dalmacijo in velik del Hrvatske, da bi imela nekaj zaledja za svoje obrežje, ki je bilo pred vojno avstrijsko. Želi tudi gozde in rude.

Rada bi kos Francije. Tiplje, če se ne bi dalo iztrgati Turčiji lep kos njenega ozemlja, kamor bi naselila svoje ljudi. Ligi narodov namigava, da hoče kolonije. Naj jih ji preskrbi zlepa, ker jih bo drugače vzela s silo.

Mussolini bi v pravi ligi narodov ne bil nevaren. V kapitalistični uredbi ki je še vsa prežeta im-

Mussolini obnavlja rimljansko cesarstvo (De Notenkraker, Amsterdam.)

perialističnega pohlepa, pa je tak diktator neprestana nevarnost sosednim deželam in svetovnemu miru.

Italija ima težke socialne in gospodarske probleme. Fašizem ji ne bo prinesel odrešenja, in če to spozna preje predno pahne njo in druge v nesrečo, bo koristilo nji in drugim. Bodočnost človeštva ni v starih imperialističnih metodah in v izkoriščanju ljudskih množic za profit nekaterim, ampak v kooperaciji, ki bo koristila vsem in bo dala pogoje za blagostenje vsem deželam. Mussolini noče take bodočnosti. On sanja o starem rimljanskem cesarstvu in meče svoje sanjske črte po svetu, ki ga je nekoč vladal Rim. Sanje se mu ne izpolnijo, a nesrečo vojnega požara lahko povzroči.

Razmere v naselbinah po železnem okrožju Minnesote.

Piše zaveden delavec.

V minnesotskih slovenskih naselbinah, ki so povprečno večje kakor pa premogarske, je "vse po starem". Lepa mesteca, toda brez živahnosti. Boljše zveze kot nekdanj, toda v vsakem kraju je enako. Brezposelnih je mnogo. Dela so težka. Moderni načini, katerih se poslužujejo pri spravlanju železne rude na površje, so odvzeli priliko do zaslужka tisočem. Namesto rudarjev kopljejo sedaj rudo večinoma parne lopate. Kolikor se rudarjev potrebuje, in še vedno jih je precej, so priganjani do skrajnosti.

Iz statistike v letošnjem Ameriškem družinskem koledarju je razvidno, da imajo minnesotske slovenske naselbine devet slovenskih župnij, oziroma cerkva, v katerih župnikujejo slovenski duhovniki. Prvenstvo imajo fare Ely, Eveleth in Chisholm. Društvo SNPJ. je v minnesotskih naselbinah trideset. V Pennsylvaniji jih je do 170, fará pa imajo tam štiri manj kakor v Minnesoti.

V železnem okrožju Minnesote je, kar se naših naselbin tiče, vse nekam omrtvelo. Mladost, ki je bila nekdanj izraz naših naseljencev in naselbin, izgineva. Nova generacija prihaja. A razmere so iste kot so bile: trustjanizem železnega trusta gospodari — po krivdi ljudstva, ki se ni nikoli znalo dovolj visoko pogmati, da se bi osvobodilo.

Med nami kraljujejo župniki, trgovci ki so z vsemi prijazni, razni rojaki ki so se na en ali drug način "prikopali naprej", nad vsemi temi pa so gospodje, kateri gospodarijo nad dušami in telesi prebivalcev vsega železnega okrožja.

Vsa tukajšnja mesteca imajo zelo lepe šolske stavbe. Oglašja se jih celo za najlepše v Ameriki. Šolski skladi imajo namreč del svojih dohodkov od železne rude, in to jim donaja sredstva, ki se nalagajo v stavbe. A šola je v ostalem ustanova, nad katero gospodarijo isti interesi kakor nad rudo in nad prebivalstvom.

Vsa mesta imajo več ali manj lepe dvorane — občinska ali pa šolska last — in v vseh se smejo prirejati samo reči, ki niso "naperjene" proti gospodarjem. Slovenskih narodnih domov po slovenskih naselbinah v Minnesoti ni, razun na Elyju, ki pa ni velika stavba.

Domovi nam niso potrebni, prvič, ker nimamo kulturnih ustanov, in drugič, ker se za veselice ali za kakšno slavnost ter tu pa tam za kak shod dobi mestna ali pa kakšna privatna dvorana.

Prešlo jesen smo imeli tukaj več shodov SNPJ. Na dveh je nastopil F. Zaitz, na ostalih pa V. Cainkar. Eden izmed teh shodov se je vršil v Duluthu, vsi ostali pa v naselbinah železnega okrožja. Pompa ni bilo, a tudi življenja ne posebnega, ker ga tukaj ni.

Oktober 1. 1925 se je vršila na Evelethu konvencija minnesotskih Slovencev. Namen sklicateljev je bil, združiti vse minnesotske Jugoslovane pod prapor dela za napredek. Agitacija za to konvencijo se je vršila po vseh tukajšnjih naselbinah in v "Prosveti" ter v "Glasilu KSKJ." Udeležba je bila velika, rezultat pa ničev, kot je Proletarec tedaj že poročal. Ustanovljena organizacija je dobila ime Jugoslovanska napredna zveza, in objavila je "krasna pravila", kakor jih je imenoval neki duhovnik, dalj pa še ni prišla, dasi deluje že precej nad leto dni. Njen glavni predstavnik Mr. Movern se je nedavno pohvalil, da so se minnesotski Slovenci (priseljenci) zelo pobrigali za državljanske pravice, kar on smatra za zaslugo njegove J. N. Z. Par dopisnikov iz Chisholma mu je potem pojasnilo, da gre največ te zasluge, če se je že hoče tako imenovati, onim, ki delujejo že nad dva desetletja za probujanje delavstva v naselbinah Minnesote. Mr. Movern ima svoje zasluge, ki pa niso tako nesebične kot jih včasih prikazuje, kajti on je vposljenec v političnem uradu, in kot tak mora graditi svoj vpliv in ob enem predpostavljenim politikom dokazovati, da ima resničen vpliv med volilci. V ta namen je bila ustanovljena tudi J. N. Z. Na ustanovnem zborovanju so nam prečitali dokaj lepa pravila in načelno izjavo, a vsa stvar je bila v rokah ljudi, ki ne bi šli v odprto akcijo za delavske interese, ker morajo pač zastopati svoje privatne koristi. Dasi so se nekateri vodilni rojaki po železnem okrožju zelo prizadevali, da napravijo J. N. Z. močno in vplivno, se jim naporji niso posrečili. Njene podružnice so neaktivne, na svoja pravila pa je popolnoma pozabila. Predavanj ne prireja, sestankov ki bi imeli kakšen večji pomen nima, v volilnih kampanjah pa mešetarijo za njene glasove "progresivni" politiki raznih sort, kakor so mešetarili poprej.

Edina organizacija, ki bi bila v interesu minnesotskih Slovencev, bi bila unija in J. S. Z. Nobena nima tukaj sedaj kake večje opore. Edini klub JSZ., ki še obstoji, vsaj po imenu, je na Chisholmu. Omenil ga bom še pozneje v tem članku.

V Proletarcu je bil priobčeno že marsikakšno poročilo o položaju, v kakršnem se nahaja naše delavstvo v Minnesoti. Znano je, da tvorijo slovenske naselbine v Minnesoti zelo kompakten del našega naroda v tej deželi, in ravno tako je znano, da v našem javnem življenju ne štejejo toliko kot bi morale. So vzroki, in opisal jim bom kolikor mogoče na kratko.

Naseljevanje Slovencev v Minnesoto sega nazaj do pionirske dobe. Slovenski rudarji so bili tukaj med prvimi, in razun Fincev so tvorili najvažnejšo narodnost. Pozneje so se naselili tod okrog tudi Italijani, Hrvatje, Bolgari itd. A še danes tvorijo Slovenci v nekaterih mestih železnega okrožja skoro polovico prebivalstva.

Rudarji so bili tukaj samo rudarji. Tudi danes ne smejo biti nič drugega. Nikoli jim ni bilo dovoljeno, da bi bili ORGANIZIRANI rudarji. Vedno so nanje pazili, kaj čitajo, s kom občujejo, kaj počno v svojem "prostem času". S Finci kompanija ni mogla postopati tako brezobzirno kakor npr. s Slovenci. Finci so imeli svoje domove (jih imajo še), svoje liste, svoje socialistične podružnice, a ker so bili dobri delavci in izvežbani rudarji, so jih družbe tolerirale, v ravnotežje pa so toliko bolj ustrahovale slovenske rudarje.

Kar je bilo enim dovoljeno, ker ni kazalo drugače, to je bilo drugim prepovedano. Večina naših ljudi tega ni mogla razumeti, a kompanijski veljaki so dobro razumeli in vedeli, čemu drže "ravnotežje".

Trpljenje pa je bilo preveliko, in delavci, ki so se vozili dan za dnem v jamo, in po desetih urah dela vsaki dan iz jame, so pričeli misliti, kaj je to, unija. Večinoma niso vedeli. Velika večina naseljencev je prihajala iz poljedelskih krajev Evrope. Prišli so od pluga h krampu in lopati. Izpod solnčnega pod kameniti obok. Bil jim je tuj svet, v katerem so se obracali, kakor so se glasila povelja "kapitanov".

Ko je bila mera trpljenja polna, so postali rudarji dovtetni za unijo. Vprašali so, kje, kako in kdaj jim more pomagati. L. 1907, torej pred dvajsetimi leti, so se organizirali v Western Federation of Miners, v katero so spadali rudarji kovinskih rudnikov v zapadnih državah. V United Mine Workers of America so pa spadali premogarji. Istega leta je izbruhnila stavka po vsem železnem okrožju, in za časa te stavke so se organizirali stoodstotno, a pred njo se na borbo niso pripravili. Kompanije so se, in razun tega njim v slučaju stavk ni treba stradati, ker nimajo železcev. Gospodarji jih imajo, toda na banki imajo vedno dovolj velike vloge, tako da jim groceristi brez skrbi zaupajo. Ker se rudarji niso pripravili in v bankah niso imeli, da bi zadostovalo za prehrano, in ker se je jeklarski trust pripravil in je imel veliko boljši bojevniki teren kakor delavstvo, je v bitki delavstvo podleglo. O. I. M. C. je triumfirala, in z njo vse kompanije, katere so ji bile podložne. Rudarji so se vrnili na delo, eni že med stavko, drugi ko je bilo jasno, da je bitka izgubljena, in vsi so kritizirali unijo. Organizatorji so se razšli, in nihče ni ostal, ki bi jo branil in jim pojasnil, čemu je bila bitka za delavstvo izgubljena. Da, marsikdo, ki je imel urad v lokalnih unijah, je ostal, toda niso mogli vsemu kaj.

Do l. 1916 je bilo na Iron Range, kar se unije tiče, precej mirno. Ni pa bilo tako mirno med rudarji. Trpljenje, nevarna dela, majhne plače, psovanje, kateremu so bili izpostavljeni — vse to jih je nagnalo ponovno v razpoloženje za stavko. Stavka brez unije je praktično nemogoča, in ker je postalo med rudarji viharo, se je priložnosti l. 1916 poslužila unija, ki je znana pod imenom Industrial Workers of the World. Rudarji so pristopili vanjo skoro istočasno, oziroma skoro vsi istočasno kakor so zastavkali. Kompanije, ki imajo za seboj velikansko politično moč in milijone kapitala, so se pripravljale in pripravile: delavci, ki niso imeli ne enega ne drugega, so pristopili v I. W. W. in zastavkali. Mesec dni stavke pomeni za povprečnega delavca dolgo dobo. Za kompanije zelo malo, ali pa celo "oddih". Tudi s to stavko si rudarji niso pomagali, opozorila pa je kongres, da šo v Minnesoti največji železni rudniki, in da delajo v njih ljudje, ki stavkajo pod okriljem najbolj razkričane unije (I. W. W.), gotovo ne zato, ker se jim dobro godi. V Minnesoti je bila poslana kongresna komisija, ki je preiskala razmere in v svojem poročilu priznala, da je mnogo gnilega v domeni O. I. C. in drugih kompanij po železnem okrožju. A vse to ni nič pomagalo, in stavka je bila zopet izgubljena. Rudarji so se vrnili na delo v znamenju patriotizma, kajti bila je vojna doba, dividende pa niso prav nič trpele. Edino rudarji so bili na škodi . . .

Strokovna organizacija je bila pozabljena. Večinoma so čezno zabavljali, češ, že dvakrat smo poskusili, in obakrat je bil enak rezultat — proti nam — obakrat

so kompanije zmagale še predno smo se mi dobro podali v borbo.

Do l. 1920 je živela unija med minnesotskimi rudarji samo v pogovorih in spominih. Sem pa tam je kdo tudi izrazil misel, da bi bilo dobro, če bi unijo ustanovili in pridobili zanjo večino rudarjev, se dobro pripravili, in potem diktirali kompanijam svoje pogoje.

(Konec prihodnjic.)

Vatikan v strahu "rdečo" nevarnostjo.

Iz Rima poročajo, da so v Vatikanu zelo veseli, ker več in več vlad spoznava, kako prav je imela "sveta stolica", ko je svarila svet pred "destruktivnim boljševismom".

Papežev dvor navaja tudi dokaze. Vse, kar se dogaja v Mehiki in na Kitajskem, pripisuje destruktivnemu boljševismu. Mehiko je torej komunistična, ker se hoče osvoboditi paganskega špansko-mehiškega-ameriško-kapitalističnega klerikalizma in vrniti mehiška bogastva Mehikancem, in Kitajska je boljševiska, ker se je predrznila zahtevati, da morajo na Kitajskem gospodariti Kitajci v interesu prebivalstva Kitajske.

Kam neki je šlo krščanstvo zatiranih in ubogih?

Jugoslavija in Albanija.

Albanija, ki tvori ena vrata na Balkan, je vzlic svoji zaostalosti, gospodarski primitivnosti in bedi ki vlada med njenim prebivalstvom, v povojni dobi večkrat na prvih straneh dnevnega časopisja kakor pa npr. Švedska, ki je veliko večja, gospodarsko razvita, z zelo visoko civilizacijo.

Albanija je namreč postala ognjenik, ki s svojimi iskrami lahko užge novo vojno. Mussolini jo je z nepoštenimi triki spremenil v svoj "protektorat", ker hoče, da postane Italija zopet velika in slavna, kot nekoč rimsko cesarstvo.

Jugoslavija je sedemkrat večja kakor Albanija, a vzlic temu ta mala dežela v sedanjih razmerah ogroža njen bodoči razvoj.

Jasno je, da Mussolinijev militaristični apetit sega zelo daleč. On sanja o razširjenju Italije, in smatra, da je ta naloga poverjena njemu. Ve, da bo vzelo "dolgo", pa je dejal, da njegov naslednik ni še rojen.

Vsled gotovih spletk, ki imajo svoje korenine v Rimu, pa tudi v Belgradu, je Jugoslavija prekinila diplomatske stike z Albanijo. Baje so albanske vladne oblasti (tam so tudi take ki ne marajo sedanje vlade) aretirale nekega jugoslovanskega diplomatičnega uradnika vsled špijonaže (za Jugoslavijo), Belgrad pa je poslal ultimatum, v katerem je zahteval, da aretirana uradnika izpuste, ali pa bo Jugoslavija odpoklicala svojega zastopnika iz Tirane.

Albanska vlada je "molčala" in Jugoslavija je izvedla svojo grožnjo. Dalj ni smela, kajti na podlagi pogodbe med Italijo in Albanijo sme prva vsak hip poslati svojo armado v Albanijo, če smatra, da je to potrebno za njeno varnost.

Kakor v družbi, kjer je izmed mnogih le par provokatorskih oseb, tako je med državami. Že sistem sam je tak, da je prepojen z vzroki, ki porajajo spore. Če pa so na krmilu te ali one vlade še tipi kakršen je Mussolini, je vojna nevarnost vedno v zraku.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

REORGANIZACIJA KLUBA ŠTEV. 243. — DRAMATIKA V WARRENU.

WARREN, O. — Če pogledate v seznam klubov J. S. Z., ki je priobčen večkrat v Proletarcu, boste videli, da je klub v Warrenu zadnji v vrsti, ker ima najvišjo številko. Je torej najvišji v številki in zadnji v vrsti. Vsakega nekaj pravijo da je ravno prav.

Če smo na tak način prvi in zadnji, nima posebnega pomena. Važno je, kako stoji klub v aktivnostih. In v tem oziru se klub št. 243 ni mogel ponasati. V tem letu je "počival", dasi se je januarja vršila v Warrenu konferenca JSZ. Od povsod poročajo o težavah, katerih imamo toliko kakor multimilijonarji denarja. Tudi v Warrenu jih imamo. In tako v Proletarcu niste mogli čitati o aktivnostih našega kluba, ker smo z njim prestali, rekel bi, "za nedoločen čas".

Ko se je s. Zaitz nahajal tukaj v bližini na svoji govorniški turi, smo ga povabili tudi v Warren. Shoda v naprej nismo organizirali in celo toliko smo bili nesigurni, da se je s. Garden potožil, da ne ve kaj mislimo glede kluba in shoda. Pa se je vseeno vse dobro izteklo. Imeli smo dobro obiskan shod, na katerem smo dali klubu potrebno življenje in navdušenje. Daljše poročilo o njemu je bilo priobčeno v Proletarcu z dne 9. junija.

V soboto 4. junija smo imeli v Jugoslovanskem domu prvo sejo, na kateri bi imeli izvoliti odbor. Udeležba pa ni bila tolikšna kot je izgledalo na shodu da bo. A je šlo vendar po sreči. Pomagala sta tudi sodruga Košin in Gorenc iz Girarda.

V odboru kluba so, Frank Modic, tajnik; Tony Žug, organizator; Anton Gorenc, zapisnikar; nadzorni odbor, John Petrich in Bartol Lavšin.

Seje kluba se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v Jugoslovanskem domu.

Klub št. 243 ima sedaj 14 članov; zavzeli smo se, da ga povečamo v članstvu kolikor največ mogoče, kajti naša naselbina ni velika.

Kot je bilo v zadnji številki na kratko že omenjeno, je tu dne 28. maja gostovalo dramatično društvo "Ivan Cankar" iz Clevelanda ter na tukajšnjem odru vprizorilo komedijo "Eden se mora oženiti". Predstava je udeležencem jako ugajala, bila pa je tudi fino vprizorjena. Marsikdo, ki ni bil zraven, mu je bilo potem žal. Majhne naselbine nimajo takih priložnosti v negovanju dramatike kakor velike, zato je za nas tista enodejanka pomenila toliko kot za velike naselbine velika igra. Mika nas, da bi imeli sempatam kako svojo predstavo. Hvaležni smo "Cankarju", oziroma njegovim igralcem in igralkam, ker so nas posetili in nam s svojo predstavo dali migljaj, da bi tudi mi poskusili.

Ako le mogoče (in mi se bomo potrudili da bo mogoče), bo imel naš klub v prihodnji sezoni, par krajših predstav ob enem pa bomo imeli še kak drug program, npr. deklamacije, petje itd.

Sedaj, sodrug, ko smo se zavzeli da klub obdržimo ter ga spravimo v čim aktivnejše življenje, je na-

ša dolžnost, da vsi sodelujemo drug z drugim, pa bo delo v klubu, za klub in s tem za napredek in delavske interese za nas vse lahko. — *Frank Modic.*

DELAVCI, STOJTE NA STRANI SVOJIH PREGANJANIH TOVARIŠEV!

MT. CLEMENS, MICH. — V svojem zadnjem dopisu sem omenila zadevo Sacco in Vanzettija, katera bosta prihodnji mesec, ako jima preje ne priborimo svobodo, usmrčena na električnem stolu.

Njuna povest je danes vsakemu znana, ako se količkaj zanima za dogodke ki se tičejo nas vseh, in vsak zaveden delavec je že na en ali drug način sodeloval, da se jima izvojuje novo obravnavo in osvoboditev.

Zadnjič sem poslala v njun obrambni fond skozi urad JSZ. par dolarjev, zaeno s tem dopisom pa pošiljam v isti namen \$8, katere so prispevali: družina Math Stimac, \$2; po \$1, Joseph Briški, Joseph Bohinc, Jack Babič, Jos. Anžiček, Paul Pristavec in Jos. Ruchgy. (Ostali prispevki so v drugih izkazih. — Ured.)

Vsi ti prispevatelji stanujejo v Detroitu. — *Anna Sedminek.*

SOCIALISTIČNI PIKNIK V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 19. junija gremo v znani *amusement park* Riverview na N. Western Ave. v bližini ulic Roscoe, Belmont in Clybourn. Po vseh teh vozi cestna železnica, torej so zveze zelo dobre. Pridite v park ob 2. popoldne, a odprt je že ob 10. dopoldne. Program se prične ob 3. Milwauški župan sodrug D. W. Hoan bo glavni govornik.

Govoril bo med drugimi tudi Geo. R. Kirkpatrick, podpredsedniški kandidat socialistične stranke l. 1916.

Zabave ne bo primanjkovalo, sence bo dosti za vse, okrepčila se dobi v parku, plesalcem pa bo v paviljonu na pikniškem prostoru igral dober orkester.

Vstopnina je 30c za osebo. Otroci pod dvanajstim letom so vstopnine prosti. Vstopnice dobite pri članih in članicah klubov JSZ. v Chicagu, v uradu Proletarca in v drugih socialističnih lokalih. — *P. O.*

KANSAŠKA KONFERENCA J. S. Z. BO DNE 26. JUNIJA V EDISONU.

Zadnje zborovanje klubov JSZ., ki se je vršilo dne 22. maja 1927 v Cokerillu, je med drugim zaključilo, da je potrebna ko hitro mogoče sklicati prihodnjo konferenco, kajti dela in nalog imamo mnogo, potrebujemo pa več sodelovanja in več zanimanja.

Že zadnja konferenca je sklenila, da se naše prihodnje zborovanje vrši četrto nedeljo v juniju v Edison (Camp 50). Vsak klub naj bo na nji častno zastopan. Društva Izobraževalne akcije JSZ. naj istotako poskrbe, da bodo imela na konferenci v nedeljo 26. maja ob 2. popoldne svoje delegate. Člani in somišljeniki so nam dobrodošli. — *Anton Šutar, tajnik.*

Oglašajte priredbe društev in drugih organizacij v "Proletarcu".

ZA CANONSBURG IN OKOLICO.

CANONSBURG, PA. — Marsikdo izmed čitateljev tega lista v tem delu Penne je že bil na farmi s. Albina Karničnika, posebno kadar je imel klub št. 118 JSZ. na njegovem posestvu piknik.

Priliko iti na to farmo bomo imeli zopet v nedeljo 26. junija, kjer bo piknik kluba št. 118 JSZ. To pa ne bo le kak mal izlet, namenjen edino zabavi, ampak bo ob enem shod, na katerem bomo imeli slovenske in angleške govore. Angleški govorniki so označeni v oglašu v tej številki.

Tudi brez petja in godbe ne bomo. Več pove oglas.

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali (izven kontesta):

Anton Jankovich, Cleveland, O.	19
John Koplenik, Willock, Pa.	3
Ignac Bozovicar, Cumberland, Wyo.	3
Frank Podboy, Park Hill, Pa.	2
Anton Miklič, Klein, Mont.	2
Frank Modic, Warren, O.	2
Joseph Čebular, Vandling, Pa.	1
Joseph Klarich, Detroit, Mich.	1
Anton Zupančič, Point Marion, Pa.	1
Ilija Bubalo, Johnstown, Pa.	1
Anna Sedminek, Mt. Clemens, Mich.	1

Kampanja za razširjenje "Proletarca".

I. KVOTNI OKRAJ.

Cleveland, Collinwood in okolica, vključivši Newburg in West Park. Kvota: 500 naročnin.

	Število poslanih naročnin	Celoletne naročnine
Klub št. 27, JSZ., Cleveland	41	32½
Klub št. 49, JSZ., Collinwood ..	38	28
Skupaj	79	60½

Manjka do kvote 439½ naročnin.

II. KVOTNI OKRAJ.

Pennsylvania (vse naselbine). Kvota 350 naročnin.

Anton Zornik, Herminie	22	15½
Klub št. 118, Canonsburg	12	11½
Joseph Pompe, Burgettstown ...	10	9
Anton Maslo, Greensboro	9	5½
John Langerholc, West Newton ..	4	4
John Rednak, No. Braddock	8	4
Geo Smrekar, Aliquippa	4	3½
John Lamuth, Muse	5	3
L. Zgonik, Avella, Pa.	2	2
John Ban, Pittsburgh	2	1½
Frank Bregar, Avella	2	2
Skupaj II. kvotni okraj	80	61½

Še manjka do kvote 288½.

III. KVOTNI OKRAJ.

Chicago in okolica. Kvota 200 naročnin.

Klub št. 1 JSZ., Chicago	79	59½
John R. Sprohar, Cicero	6	6
Skupaj	85	65½

Še manjka do kvote 134½ naročnin.

IV. KVOTNI OKRAJ.

Detroit in okolica. Kvota 150 naročnin.

John Lamuth, Detroit	5	5
John Vitez, Detroit	5	5
Rudolph Potochnik, Detroit	1	1
Skupaj	11	11

Še manjka do kvote 139 naročnin.

V. KVOTNI OKRAJ.

Milwaukee, West Allis, Kenosha, Racine in okolica.

Kvota 150 naročnin.

Joseph Radelj, West Allis	31	26½
A. Susnik, Milwaukee	4	3
Skupaj	35	29½

Še manjka do kvote 120½ naročnin.

VI. KVOTNI OKRAJ.

Zapadne države. Kvota 100 naročnin.

Klub št. 15, Sublet, Wyo.	14	14
Frank Boltezar, Pueblo, Colo. ..	6	5½
John M. Stonich, Pueblo, Colo. . .	2	2
Skupaj	22	21½

Še manjka do kvote 78½ naročnin.

VII. KVOTNI OKRAJ.

Južni in centralni Illinois. Indiana. Kvota 100 naročnin.

Christina Omahne, Clinton, Ind. . .	5	5
Klub št. 47, Springfield, Ill.	2	2
Skupaj	7	7

Še manjka do kvote 93 naročnin.

VIII. KVOTNI OKRAJ.

Vzhodni Ohio, N. Y. in W. Va., Barberton, O., Girard, Warren, Lorain in drugi kraji v okrožju teh naselbin.

Kvota 100 naročnin.

Fr. Gregorin, Little Falls,	9	7½
John Tancek, Girard, O.	10	8
John Kosin, Girard, O.	4	4
Skupaj	23	19½

Še manjka do kvote 80½ naročnin.

IX. KVOTNI OKRAJ.

Waukegan in North Chicago, Ill. Kvota 70 naročnin.

Klub št. 45, Waukegan, Ill.	14	12½
Skupaj		12½

Še manjka do kvote 57½.

X. KVOTNI OKRAJ.

Vse naselbine v Kansasu. Kvota 60 naročnin.

Martin Gorenc, Arma, Kans.	8	6
Skupaj		6

Še manjka do kvote 54 naročnin.

XI. KVOTNI OKRAJ.

Vse naselbine v Minnesoti. Kvota 60 naročnin.

Max Martz, Buhl, Minn.	2	1
Skupaj		1

Še manjka do kvote 59 naročnin.

XII. KVOTNI OKRAJ.

Sheboygan, Wis., in okolica. Kvota 60 naročnin.

Anton Debevc, Sheboygan	4	3½
Joseph Krainz, Sheboygan	7	7
Skupaj	11	10½

Še manjka do kvote 49½ naročnin.

Skupaj vseh naročnin dosedaj. 377

Še manjka do kvote 1698 naročnin.

Člani klubov ki so se udeležili kampanje v celoti, dobili naročnin.

KLUB ŠT. 1.	Ernest Bajec ..	2	2
A. F. Zagar	Louis Krašna ..	1	½
Fr. Udovich	KLUB ŠT. 49.		
Chas. Pogorelec	Lawrence Selak 29	23½	
John Olip	John Bozich ..	9	6½
Mike Svirgel	KLUB ŠT. 45.		
D. J. Lotrich	John Malovasich	9	8½
Frank Smith	Martin Judnich .	4	3½
Fr. S. Tauchar	Frances Zakovšek	1	1
Fr. Zaitz	KLUB ŠT. 118.		
Vinko Ločniškar	Marko Tekavec ..	5	5
Fr. Omahen	John Chesnik . . .	4	3½
KLUB ŠT. 27.	John Jereb	3	3
John Krebelj	KLUB ŠT. 47.		
Louis Zorko	Joseph Ovca ..	2	2
Tony Kukovatz			
Frank Mikše			

NAŠ POKRET IN NAŠI LJUDJE PRED LETI IN DANES

Pennsylvanska Konferenca J. S. Z.

SLOVENSKE, odnosno jugoslovanske naselbine v zapadni Pennsylvaniji, so razmeroma blizu druga druge. To stanovnikom omogoča, da lahko posejajo priredbe v tej ali oni naselbini in da lahko prihajajo na skupne shode in konference. Klubi J.S.Z. imajo svojo konferenčno organizacijo, na katerih rešujejo stvari skupnega značaja, ob enem pa razpravljajo o delu katero je stvar vseh klubov.

Mejna konferenca klubov JSZ. v Peni se je vršila dne 6. aprila 1919 na Lawrence. V sklicateljskem odboru so bili Louis Britz, John Terčelj, Martin Cetinski, Anton Mrak, Louis Glasser, Bartol Yerant, Jože Ambrožič in John Bobnar. Otvoril jo je Louis Britz. Za predsednika je izvolila Jožeta Ambrožiča iz Canonsburga, zapisnikar pa je bil John Dekleva iz Bridgeville. Zastopanih je bilo trinajst klubov. Zborovanje je bilo burno in se je vršilo v znamenju kritike proti eksekutivi JSZ., oziroma nekaterim njenim vodilnim članom. Sprejela je resolucijo, s katero je obsodila springfieldsko konferenco JSZ. septembra 1918, in izrekla eksekutivi JSZ. radi njene taktike nezaupnico. Namesto novega navdušenja in prerojenja je konferenca dne 6. aprila 1919 imela za rezultat brezbržnost. Klubi ki so odstopili od JSZ., so večinoma kmalu prenehali. Zato je ta konferenca, znana v zgodovini JSZ. pod imenom "Lawrenška konferenca", mejnik, ki deli delovanje klubov JSZ. v zapadni Pennsylvaniji v pred in povojno razdobje. Lawrenška konferenca je sklenila prirediti dne 1. maja 1919 v Canonsburgu shod, na katerem bi poročali o zaključkih konference, a Jože Ambrožič, predsednik Lawrenške konference, ga je pozneje preklical z motivacijo, da se namerava v Penni strogo nastopati proti tistim tujerodcem ki mislijo drugače kakor oblasti in General Assembly.

Po Lawrenški ni bilo nobene konference JSZ. do 24. junija 1923. Klubi, kolikor je bilo aktivnih, so se omejili na delovanje vsaki v svojem okrožju, protestantje in odstopivši klubi pa so v tej dobi izstopili, oziroma prenehali biti člani socialistične stranke.

Po prizadevanju nekaterih aktivnih sodrugov se je Konferenca JSZ. za zapadno Pennsylvanijo obnovila in poleg klubov JSZ. vključuje sedaj tudi društva ki pripadajo k "Izobraževalni akciji JSZ."

I. konferenca po takozvani lawrenški konferenci 6. aprila 1919 se je vršila istotako na Lawrence dne 24. junija 1923. Na nji so bili zastopani klubi iz naselbin Avella, Meadowlands, Sygan in Lawrence. Predsedoval ji je John Terčelj. Zapisnikar je bil Leonard Lennasi. J. Terčelj je bil izvoljen za tajnika Konference. V odboru za obnovitev konferenčnih zborovanj je bil tudi Lovrenc Kavčič iz Sygana.

II. konferenca se je vršila dne 2. septembra 1923 na Bridgeville. Predsedoval ji je John Ban; zapisnikar je bil L. Kveder, ki je bil izvoljen tudi za tajnika Konference. Razun sklepov, tikajoči se splošnega dela, je sprejela tudi več resolucij, s katerimi je označila svoje stališče. To je bila prva konferenca združena s shodom, kateri se je vršil po konferenčni seji. Med drugi-

mi govorniki je nastopil na njem tudi urednik "Proletarca" s. F. Zaitz.

III. konferenca je bila 28. oktobra 1923 v Canonsburgu. Njen predsednik je bil J. Terčelj in L. Kveder zapisnikar. Za tajnika je bil izvoljen J. Terčelj. Udeleženci te konference so pokazali že precej več živahnosti in volje za organizatorično delo, katero je bilo tekom medvojnih let zelo pojenjalo.

IV. konferenca se je vršila dne 27. januarja 1924 na Library. Predsedoval ji je Jos. Zorko. L. Kveder je bil zapisnikar. Udeležba je bila številna. Za tajnika je bil na tej konferenci izvoljen John Jereb. Po seji se je vršil shod, ki je bil dobro obiskan.

V. konferenca je bila 30. marca 1924 v Broughtonu. Njen predsednik je bil Anton Zornik, L. Kveder pa zapisnikar. John Jereb je bil ponovno izvoljen za tajnika.

VI. zborovanje Konference je bilo dne 27. junija 1924 v Avelli. A. Bartel je predsedoval in L. Kveder je vodil zapisnik. Mandat tajnika je ponovno dobil J. Jereb.

VII. konferenca se je vršila dne 24. avgusta 1924 v Harwicku. Predsedoval ji je J. Terčelj, L. Kveder je bil zapisnikar in J. Jereb tajnik.

VIII. konferenca se je vršila 26. oktobra 1924 v Pittsburghu. Imela je v glavnem kampanjski značaj za predsedniške volitve. Po konferenci je bil shod. Predsednik in zapisnikar sta bila J. Terčelj in L. Kveder. J. Jereb je bil izvoljen za tajnika.

IX. konferenca se je vršila 29. marca 1925 v Pittsburghu. Predsedoval ji je John Kvartich, zapisnikar je bil John Ban, za tajnika izvoljen J. Jereb. Razpravljala je obširno o agitatoričnem delu, a delegatje so v splošnem izvajali, da imajo pri tem težave radi splošne brezposelnosti med premogarji. Vzlic temu je tudi ta konferenca bila uspešna.

X. zborovanje zastopnikov članstva JSZ. v zapadni Penni in društev "Izobraževalne" akcije se je vršilo dne 30. avgusta 1925 v Canonsburgu. John Kvartich je bil predsednik, Nick Krašna zapisnikar in J. Jereb je bil ponovno izvoljen za tajnika.

XI. konferenca se je vršila dne 29. novembra 1925 na Syganu. Predsedoval ji je J. Terčelj, zapisnikar je bil J. Ban in John Terčelj je bil izvoljen za tajnika Konference. Sprejela je več resolucij, nanašajoče se na tekoče dogodke (bile so objavljene v 952. številki Proletarca) in zaključila je organizirati večjo agitacijo za razširjenje "Proletarca", ki pa radi premajhne kooperacije ni bila uspešna.

XII. konferenca se je vršila 7. marca 1926 na Meadowlandsu. Predsedoval ji je Anton Zornik, zapisnikar je bil John Ban. Za tajnika je bil ponovno izvoljen John Terčelj. Udeležilo se jo je 28 zastopnikov. V agitacijski odsek Konference so bili izvoljeni Anton Zornik, Louis Britz in Val. Peternel. Sprejela je več važnih resolucij ter predlogov o agitaciji in drugih.

XIII. konferenca se je vršila dne 2. maja 1926 v Pittsburghu in istem poslopu kot istočasno konvencija socialistične stranke. Predsedoval je A. Zornik, zapisnikar je bil Louis Glaser. Za tajnika je ponovno izvolila J. Terčelja. Zastopanih je bilo devet klubov in več društev Izobraževalne akcije s štiridesetimi udeleženi-

ci. Konferenco sta nagovorila soc. kongresnik V. L. Berger in tajnik J.S.Z. Chas. Pogorelec.

XIV. konferenca se je vršila dne 1. avgusta 1926 na Libraryju. Otvoril jo je John Terčelj. Za predsednika je bil izvoljen John Jereb in Nick Krašna za zapisnikarja. Udeležilo se je za okrog 40 oseb, med njimi Christina Omahne iz Clintona, Ind., ki je bila na agitaciji za Prosveto, in P. Zaitz, ki je govoril na shodu po končanem zborovanju. V novi odbor so bili izvoljeni, John Terčelj, tajnik; Vinko Peternel, pomožni tajnik; odborniki: Česnik, Rupnik, Britz, Langerholc, in Posega.

XV. konferenca, ki je bila ena največjih v zgodovini pennsylvanske skupine JSZ., se je vršila 27. marca 1927 v Canonsburgu, nekaj dni pred pričetkom stavke premogarjev. Zastopanih je bilo na nji s svojimi delegati enajst klubov JSZ. in deset društev Izobraževalne akcije JSZ. Delegatov in gostov je bilo navzočih okrog sedemdeset. Bili so podani referati o položaju med našimi premogarji v Penni, o našem tisku in o delu za Izobraževalno akcijo. Zborovala je ves dan. Predsedoval ji je John Koklich, zapisnik pa je vodil Paul Posega. Za tajnika je bil ponovno izvoljen John Terčelj, v ostali odbor pa John Langerholc, Marko Tekavec in Louis Britz. Prihodnja konferenca se vrši v Moon Runu.

Pennsylvanska konferenca JSZ. se je izkazala za ustanovo, ki je velevažna v aktivnostih in v javnem življenju našega delavstva v Pennsylvaniji.

“Glas Svobode” več ne izhaja?

Po 1. januarju t. l. je “Glas Svobode” prešel, kot je pisal list sam, “popolnoma v slovenske roke”, a te roke so bile spolske in so slabo držale.

Že v začetku aprila se je “Glas Svobode” preselil iz tiskarne “Glasa Svobode” (sedaj posluje pod drugim imenom) v tiskarno “Adrijo”, kjer je začel takoj neredno izhajati. Naznanil je, da bo izhajal samo enkrat namesto dvakrat na teden. To je bila 13. postaja.

V maju, ki je mesec pomladi in prerojenja narave, je nekdanje svobodomiselnost glasilo začelo naglo ma hirati. “Note” ga niso rešile, ker jih je bilo premalo. Izdihnilo je še nekaj števil, potem pa je utihnilo.

“Glas Svobode” je izhajal 25 let. Ker pač zasluži nekrolog, ga mu bomo ob priliki napisali, če se medtem ne obudi k življenju.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Članek “Socialistično gibanje v državi Ohio”, ki ga je poslal s. A. Garden za prvomajsko številko in je moral, kakor mnogo drugih, radi pomankanja prostora izostati, je bil objavljen v izdaji z dne 2. junija, toda radi odsotnosti urednika, ki je bil na govorniški turi po Ohiju, ni bil koregiran v tistih stavkih, ki se nanašajo na datume zborovanj, katera so odkar je bil članek spisan že minila.

Za pomote v tistem članku torej ne zadene s. A. Gardna nobena krivda.

Vsled istega vzroka so tiskovne in druge pomote tudi v nekaterih drugih člankih, dopisih in povestih. Vse prizadete prosimo, da nam to nerednost oprostite.

West Allis, Wis. — Zapisnik sheboyganske konference bo priobčen prihodnjič.

Ameriška “politika” napram Lindberghu st. in Lindberghu ml.

Chas. Lindbergh, ki je prvi preletel Atlantik z aeroplanom, se je povrnil v to deželo na povabilo vlade z vojno ladjo. Bil je sprejet tako slovesno da mu sprejem lahko zavida vsak kardinal, princ in vladar. Predsednik Coolidge in državni tajnik Kellogg sta ga pozdravila in odlikovala. Bil je povabljen v najvišjo družbo washingtonske elite. Ljudstvo je dalo duška svojim čustvam, republikanski politiki pa so storili svoje za svojo reklamo. Pa tudi demokrati niso držali križem rok.

Stara garda republikanske stranke, ki je izposlovala, da je Coolidge najprvo dobil podpredsedniško nominacijo in po Hardingovi smrti predsedniško, je vrgla l. 1916 Lindbergovega očeta iz kongresa. Lindbergh st. je bil deset let član kongresa. Omenjenega leta je kandidiral proti njemu na republikanskih primarnih volitvah sedanji državni tajnik Kellogg in ga s pomočjo velikih denarnih sredstev, ki jih je trošil v kampanji, porazil. Kongresnik Lindbergh st. je bil izvoljen v Minnesoti na listi republikanske stranke. V politiki je bil progresivec, vsled tega se je zameril stari gardi svoje stranke in ker je bil brez močne politične organizacije, ki bi ga v odločilni bitki zadostno podprla, je padel.

Prvotno je bilo določeno, da se njegov sin povrne iz Pariza direktno v New York. V tem slučaju bi mu priradilo ovacije mesto in država New York. Mesto ima demokrata za župana in država demokrata Smitha za guvernerja. In Smith bo morda prihodnje leto predsedniški kandidat. “Čemu dajati priložnost sprejeti Lindbergha newyorškimi demokratom,” so rekli v Washingtonu, pa so odločili, da naj se pripelje v Washington. “Reklamo” ima torej republikanska stranka, demokratje pa jo “razkrinkavajo”. Lindbergh je šel iz Washingtona tudi v New York kjer je bil enako pompozno sprejet a poteza proti newyorškimi demokratom je bila vendarle dobro izvedena.

Listu v podporo.

XIV. izkaz.

Detroit, Mich.: Andrew Semrov \$2; Math Strmac \$1, skupaj \$3.

Sheboygan, Wis.: Frank Lončar 25c.

Chicago, Ill.: Donald J. Lotrich 60c; John Plut 10c, skupaj 70c.

Point Marlon, Pa.: Joseph Mrak \$1.

Waukegan, Ill.: Louis Kužnik \$2; Martin Judnich \$1, skupaj \$3.

Milwaukee, Wis.: Joseph Matevc \$1; Anton Buchar 75c; Frank Faletich 50c; Frank Robah 7c, (poslal Frank Perko), skupaj \$2.32.

Strabane, Pa.: Lawrence Jereb \$1; Anton Mozeg 25c, skupaj \$1.25.

Kenmore, O.: Frank Jereb \$1.

Warren, O.: Nabrano na shodu J.S.Z. \$5.

Barberton, O.: Nabrano v veseli družbi pri John Jankovичu \$22.

Detroit, Mich.: Louis Sluga \$1; po 50c: Peter Kiovec, John Kranjc, Joseph Kos (poslal John Lamuth), skupaj \$2.50. Skupaj v tem izkazu \$42.02. Zadnji izkaz \$360.39, skupaj \$402.41.

VESELICA KLUBA J. S. Z. V PIPETOWNU.

LATROBE, PA. — Klub št. 178 JSZ. v Latrobe priredi v soboto 18. junija plesno veselico v Slovenskem domu na Pipetownu. Začetek ob 8. uri zvečer. Da bo čimbolj ustrezno tistim ki radi plešejo, je klub najel za to veselico izvrstno godbo "Jazz Five" iz Greensburga.

Klub št. 178 je v tej okolici edina postojanka J.S.Z. Za socialistično gibanje je zelo aktivna na vseh poljih, in kot taka tudi zasluži podporo vsega delavstva v tem kraju. Ves preostanek te prireditve je namenjen v korist delavskega gibanja. Toraj pomagajte, da bo uspeh čimvečji!

Vabimo za obilen poset vse slovensko delavstvo v tukajšnji in okoliških naselbinah. Odbor se bo potrudil, da bo najboljša postrežba in mnogo zabave za stare in mlade. — *Marry Fradel*, tajnica.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH SOC. ORGANIZACIJ.

JUNIJ.

PIPETOWN, PA. — V soboto 18. junija veselica kluba št. 178 JSZ. v Slovenskem domu v Pipetownu.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 19. junija piknik soc. stranke okraja Cook v Riverview parku na Western Ave. Govoril bo milwaški župan sodrug Hoan in drugi.

GIRARD, O. — V nedeljo 26. junija piknik kluba št. 222 JSZ. v "Iirski Bistrici" (v Avon parku).

CANONSBURG, PA. — Piknik kluba št. 118 JSZ. v nedeljo 26. junija na Karničnikovi farmi. Govorniki Van Essen, Adams, Goff in slovenski govorniki.

Edison, Kans. — Konferenca socialističnih klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. v nedeljo 26. junija ob 2. popoldne v Edisonu (Camp 50).

JULIJ.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 31. julija piknik kluba št. 27 JSZ.

OKTOBER.

CLEVELAND, O. — Koncert pevskega zbora "Zarja" v nedeljo 9. oktobra v Slov. nar. domu.

CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 v nedeljo 16. oktobra v dvorani ČSPS.

NOVEMBER.

CHICAGO, ILL. — Koncert pevskega zbora "Sava" v nedeljo 27. novembra v dvorani SNPJ.

DECEMBER.

CHICAGO, ILL. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

**Shodi J. S. Z. v Ohiju. ---
Uspehi kampanje.**

Konferenca J. S. Z. za Ohio, ki ima svoj delokrog v naselbinah Cleveland, Collinwood, Barberton, Girard, Warren in v drugih okrožjih teh mest, je meseca maja aranžirala vrsto predavanj in shodov, na katerih je govoril s. Frank Zaitz.

V soboto 21. maja je imel klub št. 49 JSZ. prireditev v prid konference v Slovenskem delavskem domu v Collinwoodu.

Dopoldne drugi dan se je vršila konferenca, na kateri je bilo 35 delegatov in gostov, ki so zastopali štiri soc. klube in osem društev Izobraževalne akcije J. S. Z.

Popoldne isti dan v istem domu se je vršil shod, na katerem je govoril s. Zaitz o predmetu "Ameriški Slovenci v kulturi in politiki". Navzočih je bilo okrog 250 oseb. Na sporedu so bile tudi žive slike z deklamacijami. Ta del programa je bil izveden pod vodstvom s. V. Coffa. Shodu je predsedoval Matt Petrovich.

V sredo 25. maja je s. Fr. Zaitz predaval v klubu št. 49 o Kitajski, o vzrokih njenega potlačanja in o njeni revoluciji, katera ne znači samo spremembo vlade, ampak vstajenje Kitajske. Predsedoval je s. Jos. Presterl.

V Clevelandu je predaval dne 27. maja o Mehiki. Predsedoval je s. Anton Garden. Za vsako teh predavanj je porabil približno dve uri. Avdijenca mu je pazno sledila do konca. Moralni uspeh dober, gmotnega pa v tem slučaju nismo iskali. Udeležba bi bila lahko večja, toda naše ljudstvo ni še navajeno posečati predavanj, pa naj govori kdorkoli. Vzlic temu smo bili z udeleženci zadovoljni, kajti predstavljali so tisti del naših ljudi, ki misli in se zanima za dnevne probleme in za prosvetno delo.

V soboto 28. maja se je vršil shod v West Parku v Slovenskem domu pod avspicijo društva "Delavec" SNPJ. Predmet govora je bil, "Preteklost in bodočnost naših podpornih organizacij". Predsedoval je s. Paul Slabe. Razun predavatelja je govoril tudi s. Nace Žlemberger in Anton Garden. Po shodu je bil ustanovljen socialistični klub.

V Girardu je sodrug Zaitz govoril na slavnosti desetletnice Slovenskega doma. Dvorana je bila polna. Spored je vključeval pevske in godbene točke. Udeležence je pozdravil predsednik Slovenskega doma s. John Hochevar, program pa je vodil s. John Tancek. Pela sta zbor "Zvon" iz Newburga in "Ljubljanski Vrt" (Girard). Godbene komade je igrala girardska Mladinska godba (slovenska). Ta slavnost je bila izključno domova priredba, ohijska Konferenca JSZ. pa je sodelovala, kar se govornika tiče.

V sredo dne 1. junija je s. Zaitz govoril na shodu

KONFERENCA SOC. KLUBOV IN DRUŠTEV IZOBRAŽEVALNE AKCIJE J. S. Z. V KANSASU.

Socialističnim klubom in društvam Izobraževalne akcije J. S. Z. v Crawford County naznanjamo, da se vrši skupna konferenca J. S. Z. v nedeljo 26. junija ob 2. popoldne v Edisonu (Camp 50). Poleg soc. klubov so vabljeni vsa društva v tem okrožju, ki so pridružena Izobraževalni akciji J. S. Z., da pošljejo svoje zastopnike na to sejo. Vabimo tudi somišljenike.

Anton Sular, tajnik.

JSZ. v Warrenu, ki se je vršil v Jugoslovanskem domu. Udeležba je bila dobra in enako v danih okolščinah tudi uspeh. Predsedoval je s. Frank Modic. Klub JSZ. je bil reorganiziran in izgledi so, da ostane aktiven.

V petek 3. junija je govoril v Slovenskem delavskem izobraževalnem domu v Farrellu, Pa. To je bil na tej turi edini shod, ki smo ga imeli izven države Ohio. Predsedoval je s. Frank Kramar. Shod je bil sklican v teku enega dne, a udeležba je bila vzlic temu dobra. Predsedoval je s. Frank Kramar. Po shodu je bil ustanovljen soc. klub z desetimi člani. Pri agitaciji je pomagal tudi s. Fr. Modic iz Warrenu, v Warrenu pa več girardskih sodrugov, med njimi Koshin.

V soboto 4. junija je govoril v Barbertonu o položaju med nami in drugod. Udeležba dobra. Razun v Barbertonu in Girardu je bila na vse druge shode vstopnina prosta. V Girardu in Barbertonu je imela prireditelj širši obseg, zato je bila udeležba večja in ob enem je bil dosežen ne le moralni ampak tudi gmotni uspeh. V Barbertonu je predsedoval s. John Jankovich.

S. Zaitz je govoril v tem času vsega skupaj na osmih shodih, krajše nagovore pa je imel na sejah par društev in na ožjih sestankih.

Njegova tura je pokretu koristila, in zelo dobro bi bilo, ako bi jih mogli prirejati pogostejše.

Kooperacija, ki so jo dali s. Zajcu klubí, posamezni sodrugi in somišljeniki pri aranžiranju in oglašanju shodov, je bila izborna; priznanje zasluži posebno tajniki klubov v tem okrožju in pa sodrug Anton Garden, tajnik ohijske Konference JSZ.

Prispevki za prvomajsko številko "Proletarca".

West Allis, Wis.: Po \$1: Frank Kralj, John Turck, Math Stamzar, Joe Radelj; po 50c: Andrew Bizjak, Louis Jenko, John Rezel; po 25c: John Grbavik, Frank Candek, Joe Marela; Joe Oblak 20c, (poslal J. Radelj), skupaj \$6.45.

McKeesport, Pa.: Štefan Turk 25c.

Little Falls, N. Y.: Frank Gregorka 25c.

Sheboygan, Wis.: Po 25c: Anton Debevc, Frank Part, skupaj 50c.

Vandling, Pa.: Joseph Čebular 25c.

Miners Mills, Pa.: Frank Lipar 25c; Anton Zupan 20c, skupaj 45c.

Collinwood, O.: Joseph Krtel 25c.

Detroit, Mich.: Joseph Klarich 75c.

Sheboygan, Wis.: Frank Lončar 25c.

West Park, O.: John Križmančič 50c.

Cleveland, O.: Konferenca klubov J. S. Z. \$15; Anton Abram \$1; Frank Kačar 15c, skupaj \$16.15.

Chicago, Ill.: Mirko Ciganich \$1.

West Mineral, Kans.: John Brezovar 30c; po 25c: Martin Banbich, John Stopar, Vinc Zalokar, John Marolt; Ignac Černe 10c, skupaj \$1.40.

Herminie, Pa.: Po 50c: Louis Vodopivec, Frank Bahor, Martin Fink, Andy Hrvat; Frank Simovič 40c; po 25: Frank Bregar, John Zupan, Frank Slivšek, Joseph Čerlek, Joseph Resnik, John Drap, Mike Vozel; Anton Ostres 10c (poslal Louis Vodopivec), skupaj \$4.25.

Skupaj v tem izkazu \$32.70. Zadnji izkaz \$330.10. Skupaj \$362.80.

Na pikniku socialistične stranke V CHICAGU,

— ki se vrši —

v nedeljo 19. junija

V PARKU RIVERVIEW,

bo glavni govornik sodrug

DANIEL W. HOAN,

župan mesta Milwaukee, katero ima izmed velikih ameriških mest najvzornejšo upravo.

Govoril bo tudi **George R. Kirkpatrick**, socialistični predavatelj in pisatelj, ter drugi. Vzemite katerokoli karo do Western Ave. in se peljete potem do Roscoe St. in No. Western Ave. Vstopnina 30c. Vstopnice dobite v uradu Proletarca, in pri članih in članicah klubov J. S. Z. v Chicagu. Razun govorov bomo imeli tudi petje, godbo, razne igre in plesno zabavo.

Resnim in pametnim za smeh in kratek čas.

“Žejni jelen v puščavi”.

Naš žejni znanec Lojze je odkril “žejnega” jelena v “puščavi” in napisal o tem editorial, kar stori trikrat vsaki teden. Mož je velik naturalist in to mu pomaga, da koraka višje in višje k slavi v uradu, “ki izgleda kakor kaka banka”. Je velik mesar, kajti v svojih “člankih” seseka slovenski jezik v “hamburger steak”, in če ne verjamete, pa prečitajte sledeči članek, katerega je napisal avtor “žejnega jelena”, velezaslužni, dobro in iskreno misleči, vedno z metlo v roki (pometa samo pred svojim pragom), biser naše metropole, nekdanji diplomat ki se je pustil nekoč fotografirati na stopnicah vladne palače v Washingtonu z državnim tajnikom, bivši veljak slovenske lige, narodne zveze, bivši svobodomislec, bivši vitez proti sv. Vidu, in tako dalje in tako dalje, Lojze Pirc, lastnik reklamnega plakata, kateremu pravi radi lepšega, oziroma radi reklame, “Ameriška domovina”. Njegov zgodovinsko važen članek se takole razlega in rega:

WASTED ENERGY

Koncem maja je počastil metropolo slovenskih naselbin v Ameriki — našo ameriško Ljubljano — in mimogrede omenjeno je ta “Ljubljana” zelo ameriška, recimo 90 procentov ameriška, 10 procentov ljubljanska — torej to našo metropolo Cleveland je počastil s svojim obiskom Mr. Zajc iz Chicage. Ta Mr. Zajc je došel v Cleveland učiti naše vrle rojake in rojakinje v Clevelandu. V Chicagi so od nekdanj se smatrali kot nekake despote za učenje rojakov po drugih naselbinah, to je, kar se tiče socialistov. Toda dosledno in vselej jim je izpodletelo. Vzrok je ta, ker ne poznajo ali pa nečejo poznati — slovenske duše, slovenskega značaja.

Omenjeni Mr. Zajc je prišel pridigati v Cleveland o — kitajskih in meksikanskih razmerah! Prišel je tolmačiti dogme, katere zadnje čase tako ognjevitost razklada “Prosveta” o slovenščini. Ugedni sin urednika “Prosvete”, dr. Richard Zavrtnik, je napisal nedolgo tega v uradnem glasilu S. N. P. Jednote, da je slovenščina — mrtev jezik, in čimprej jo pozabimo — toliko boljše za nas! Mr. Zajc kot apostel tega krivega in za nas skrajno škodljivega nauka je došel v Cleveland, da naše rojake in rojakinje pouči o — kitajskih in meksikanskih razmerah. Mr. Zajca je veljalo kakih \$50.00, da je došel v našo metropolo po železnici in odrešil našo lepo in cvetočo naselbino krivih naukov o — Kitajcih in Meksikancih! Kot žejni jelen v puščavi smo bili mi, clevelandski Slovenci, potrebni tega pouka. Kajti naši rojaki v Clevelandu ne berejo prav nič. Nikdar ne pogledajo nobenega časopisa. “Ameriška Domovina”, “Enakopravnost”, “Glasilo K. S. K. J.”, “Nova Doba”, “Čas”, vsi ti clevelandski slovenski časopisi se čitajo samo v Chicagi, zato pa hodijo Mr. zajci iz Chicage nas učiti, potem ko prečitajo clevelandske slovenske časopise. Oh, potrebni smo pouka v Clevelandu o Kitajcih in Meksikajnarjih, krvavo potrebni smo ga! In iskrena hvala gospodu Zajcu za prepotrebni pouk!

Toda — ali ste slišali že kdaj, da so nosili vodo v Savo, da so Danaide z rešeti zajemale vodo in jo nosile domov? Prav tako je z našim modrim in iskreno mislečim Mr. Zajcem. Prišel je v Cleveland, videl je in — propadel. Štirinajst dni naprej se je bobnalo z velikimi črkami, članki in opomini na shode, katere priredi Mr. Zajc, ta vrli, in navdušeni narodnjak slovenski, v Clevelandu. Pisali so, da bo to “Vzgojevalni teden za Slovence v Clevelandu.” Cele strani smo čitali po “Proletarcu”, po “Prosveti” in drugje, kak prerok in izveličar pride v Cleveland. Najeti so bili trije naši SLOVENSKI narodni domovi za preroka Zajca! Le vkup, le vkup, uboga gmajna!

Toda — perturbantur montes, nascetur ridiculus

Socialistični Piknik

Kluba št. 118 J. S. Z.

CANONSBURG, PA.

bo v nedeljo 26. junija, na znani farmi sodruga Albina Karničnika

Govorniki:

W. J. VAN ESSEN

iz Pittsburgha, član eksekutive soc. stranke.

WILLIAM ADAMS

tajnik organizacije okraja Allegheny.

H. A. GOFF

prominentni govornik; govoril bo o premogarski in stavkovni situaciji.

Poleg dobre postrežbe bodo na programu pevske in godbene točke, izvajane od tukajšnjih pevcev in godbenikov. Sodrugi iz Pittsburgha so nam obljubili večji poset, iz česar je sklepati, da bo to eden največjih soc. piknikov v tej okolici.

Delavci, ta piknik prireja vaša, delavska organizacija, in zato pozivljamo vse tukajšnje in okoliško delavstvo da se ga vdeleži v čimvečjem številu. Postrežba bo v vseh ozirih izvrstna in mnogo zabave za vse.

mus — gore so se tresle, bliski so švigali, strele so udarjale — rodila se je pa malenkostna miška. Amerikane bi temu rekel: "wasted energy." Po domače: Bogu se čas krade!

Shodi, sklicani s takim pompom in ceremonijami, ti shodi so bili najbolj klaverni, kar jih je naselbina še kdaj doživela. Po 15 do 50 oseb navzočih na shodih, za katere se tako pripravlja in rogovili! Kaj je to med 40.000 clevelandskimi Jugoslovani! Bolj hvaležno opravilo je imelo ono dekle, ki je z rešetom zajemalo vodo kot pa Mr. Zajc, ki je zapravil \$50.00, da je prišel v Cleveland učiti naše drage rojake kaj so Kitajci in Meksikajnarji. Cesar Maksimilijan ni poznal Meksikancev, pa jih je šel študirat in je pri tem zgubil glavo — tako jih tudi mi ne poznamo, in nam je presneto malo mar, če jih poznamo, ker nečemo zgubiti glave pri tem.

Spoznajmo najprvo sami sebe, žrtvujemo se za sami sebe, širimo našo literaturo, pospešujemo domača podjetja, lepšajmo naselbino, učvrstujmo se gospodarsko, napredujmo na političnem polju, pometajmo pred svojim pragom — potem pa pokličimo Mr. Zajca, da nas predstavi Meksikajnarjem in Kitajcem.

Naše iskrene simpatije, Mr. Zajc! Ko pridete prihodnjič k nam, oglasite se pri nas. Mogoče vam damo požirek ta "grenkega", ki je pa slajši kot grenke solze, katere točite danes v Chicagi za "nezavednimi clevelandskimi Slovenci", ki hočejo napredovati brez Kitajcev, Meksikancev in zajcev.

Metropola, ki ljubiš jezik svojih očetov, čemu ne plakaš, ko tvoj sin tako brutalno lopa po slovenščini in s tem direktno pomaga "doktorju" Richardu! Gregor Korobač, kje je tvoj bič? Mike Cegare, kje

so tvoje mila, v srce segajoča svarila, kje je tvoja "ljubka satira"? Kunde, kje je tvoj humor?

V Cleveland, v slovensko metropolo — ki je 90% ameriška in 10% ljubljanska (veseli se, bela Ljubljana!!!), se je napotil nič hudega sluteč, dobro misleč Mr. Zajc, da pove metropoli, kaj se je naučil iz njenih listov. Navada je, da učenci pokažejo svojim mojstrom, profesorjem, staršem in slavnemu občinstvu, kaj so se naučili. A dobromisleči Mr. Zajc je moral spoznati, da v metropoli tako pravilo ni pravilo. Če skličeta shod Pirc in Grdina, da zahtevata od ameriške vlade naj napove vojno Mehiki, tedaj se vse to prenese in tudi ljudje prenese. Če pravi Pirc, da je pravilno da Amerikanci silijo v Mehiko, Nikaragvo, na Kitajsko itd., dela to ker je "dobromisleč" in pa ker pozna žejnega jelena v puščavi. Če pa pride učenec žurnalov naše metropole v slovensko ameriškansko Ljubljano, in ji hoče razlagati o Mehiki in Kitajski, pa pravi Lojze, "ne boš!" Rojakom pa pravi v svoji veliki, neusahljivi ljubezni do naroda: "Izboljšajte svojo naselbino, zanimajte se za politiko (samo Lojzetova je dovoljena), žrtvujemo se "za sami sebe" in pometajmo pred svojim pragom!"

In glej, ljudstvo je sprejelo besede svojega vodnika. Naselbina se lepša, domača podjetja se pospešujejo, literatura se širi, ljudje pa so na pragih in pometajo vsaki pred svojim pragom, natančno kakor jim je rekel gospod. Gost prah je zatemnil solnce in mesec, Lojze pa je šel v klet in trka po sodih. Vsi že votlo hobne, le oni v kotu je še nekoliko ohranil pravi glas. Lojze se je v obupu potrkal na čelo, in čudo, njegova glava je zabobnela votlo kakor izpraznjeni sodi.

PIKNIK! PIKNIK!

priređi

SOCIALISTIČNI KLUB ŠT. 222

v nedeljo 26. junija

V "SLOVENSKI BISTRICI"
(na istem prostoru kakor lansko leto)

GIRARD, OHIO

Piknika se udeleži tudi pevsko društvo "Ljubljanski Vrt", ki nam bo zapelo par pesmi. Zabave bo mnogo, izvrstno postrežbo pa vam zagotavlja odbor.

Vabimo vse tukajšnje rojake in one iz okoliških naselbin, da se udeležijo tega piknika v čimvečjem številu. Ob enaki priliki vam bomo vrnili.

NAŠI ODRI.

“Gypsy Rover” (Ciganski vandrovec).

Gypsy Rover, po naše Ciganski popotnik, je opereta v treh dejanjih, katero je dne 5. junija vprizoril Samostojni izobraževalni klub v Waukeganu v S. N. domu. To je bila prva opereta v angleščini, ki sem jo imel priliko videti in slišati na slovenskem odru. Reči se mora, da so naši Waukegančani res podjetni, ker so se lotili nekaj kar večina našega slavnega režiserstva smatra, da je za nas previsoko — in sploh nemogoče. Priznati se jim mora, da imajo pogum, pa naj bi prireditve izšla kakorkoli.

Vsebina igre je ob kratkem sledeča: Prvo dejanje predočuje ciganski tabor v gozdu blizu Londona. Ko se dvigne zastor, sta gospodar in gospodinja ciganske družbe že pokonci. Solnčni žarki prično razsvetljevati vrhove gora, in slednjič posvetijo tudi v doline ciganskega brloga, nakar prične vstajati vsa ciganska družba, prepevaje vesele pesmi. Povsod sama brezskrbnost, zdravje in veselje. Med cigani je tudi mlad aristokrat, katerega je ciganka ukradla ko je bil še otrok, in se sploh smatra za cigana. Do ciganskega tabora pride lovška družba lordov in druge gospode. Lord Craven in njegova zaročenka Constance prideta v tabor; ona se hoče seznaniti s cigani, on pa jo sili naj takoj odideta,

ker se ne mara družiti s ciganijo (v resnici se ciganov boji). Ona pravi, da ostane sama, če on ne mara, ter ga neprijazno odslovi. Pride Rob, mlad cigan, ter v primeroma zelo kratkem času razvname deklico tako, da se smrtno zaljubi. Craven protestira, skuša dobiti zaveznitvo in pomoč njenega očeta. Rob ima naklonjenost deklice in premaga vse ovire. Pomagata mu tudi zvesta tovariša Marto in Sinfo, tako da koncem koncev cigan popolnoma izpodrine lorda. V zadnjem dejanju se pa cigan Rob spremeni v Sir Gilbert Howa, kar je po rojstvu tudi bil, in oče deklice radostno privoli v ženitev, nevedoč da sta Rob in Howe ena in ista oseba. Drugo in tretje dejanje se vrši v hiši Sir Georga, očeta zaljubljenih Constance. Predstava je prepletana ljubavnih prizorov, komičnih nastopov in dramatičnih situacij.

Igranje in petje je bilo v splošnem precej dobro. Bilo je nekaj nedostatnosti, toda več v nepravilnem maskiranju, kot pa v nastopih igralcev. V seznamu so bili naznanjeni sledeči igralci: Meg, Robova mačeha (Tillie Warshek); Marto, mož Mege (Rudolph Skala); Zara, lepotica ciganskega tabora (Olga Warshek); Sinfo, ljubimec Zare (Joseph Kosir); Rob, pozneje Sir Gilbert Howe (Vincent Pink); Lady Constance, hči Sir George Martendala (Alice Artach); Lord Craven, nesrečen v ljubezni in drugih rečeh (Frank Pierce); Nina, druga hči Sir Georga (Anna Warshek); stotnik Jerome (Frank Svete); Sir Toby Lyon, družabni metuljček (Frank Sarsha); McCorkle, publicist pesmi (Anthony Pierce). Nadalje je igrala skupina deklet, ki so pele ob raznih skupnih nastopih; ter nekaj otrok, ki so vprizorili otroški kreg in pretep, ter poslušali strica, ko jim je pravil povesti in pel pesmi.

Igra je uspela dosti boljše kot smo sploh upali pričakovati, vpoštevajoč naše razmere, naše moči — in pa naše zanimanje za operete. Par igralcev je v neka-

PLESNO VESELICO

priređi

socialistični klub št. 178 JSZ.

v soboto 18. junija 1927.

v

Slovenskem domu,

PIPETOWN, PA.

~ ~

Pričetek ob 8. uri zvečer. Igral bo “Jazz Five” orkester iz Greensburga. Izvrstna postrežba in mnogo zabave za vse.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

“PROSVETA”.

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

MAX SLANOVEC

krojač in trgovina moške oprave.

Se priporočam rojakom

528 E. 152nd St., Collinwood, O.

Telefon na stan.: Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK

ODVETNIK

Urad: 127 N. Dearborn St.

soba 805

CHICAGO,

ILLINOIS.

Telefon Central 5999.

terih nastopih pelo in igralo perfektno. Videl in slišal sem nekaj oper v čikaški operi, kjer nastopajo svetovno znane zvezde in domači pevci, bil na mnogih koncertih, in smatram da znam ločiti dobro od slabega. Dobro so se odlikovali, tako v petju kakor v akciji, sledeči igralci: Marto je dosegel najvišjo percentualnost, posebno v sliki ko sta s Sinfom ropala hišo gospoda Georga; igral in pel je kot profesionalce. Zelo dober je bil tudi v aktu ko sta Sinfo in on grozila z noži Cravenu. Skoraj tako dobra je bila Constance, katere pravilno kretanje, obrazno izražanje in melodični glas, so jo naredili naravnost očarljivo. Njen ljubimec Hob ni zaostajal dosti zanj, vendar pa je bil v začetku nekako premalo živ v objemih in poljubljanju. Ni bil okoren, pač pa sem čutil jaz tja dol do konca dvorane, da ni on občutil v srcu tega kar je klatil dekletu. Največja dramatična umetnost je, privedi avdijenco, da čuti to kar bi ti moral kot igralec res občutiti. Sinfo je igral in pel dobro, vendar pa ni pokazal tolike dovršenosti v mimiki kot njegov tovariš Marto. Lord Craven in stotnik Jerome sta bila karakterja na mestu. Igrala sta brez hib. Zara in Nina sta v svojih krajših ulogah povoljno igrali in dobro peli. Meg je fino pela in korajžno nastopala, kot se spodobi za gospodinjico ciganske kempe. Zelo veliko njenega dobrega dela je bilo skvarjenega s tem, kjer ni bila prav maskirana za srednje priletno ciganko. Istotako je z Martendalom, s to razliko, da je bil ne le premlad fant za očeta z odraščeni hčerkami, pač pa je tudi popolnoma pozabil, da je visok gospod. Pred-

vsem sem pogrešal dostojanstvenega nastopa, ki bi moral v prvi vrsti dičiti tega igralca. Dasi drugače ni bil slab, sta ta dva pogreška mnogo škodovala, da je opereta v splošnem nekoliko trpela. Ti nedostatki se dajo z vajami popraviti, in ko bo waukeganski klub prihodnjič nastopil s to opereto sem prepričan, da bo v vseh ozirih še boljše igrana kot je bila na njih domačem odru.

Režijo sta vodila Frank Pierce in Frances A. Artach.

IZOBRAŽEVALNI KLUB JE S TEM POKAZAL, DA JE MED NAMI MOGOČE Z USPEHOM PRIREJATI TUDI TAKE OPERETE. KER JE LED PREBIT, UPAM, DA BOMO IMELI ŠE VEČKRAT PRIILIKO VIDETI KAJ SLIČNEGA NA NAŠIH DRAMSKIH ODRIH.

Frank S. Tauchar.

Polemike ne bo.

Kdor je čital mojih zadnjih par kritik v Prosveti in nato odgovor Antona F. Žagarja v Proletarcu, nedvomno pričakuje, da se bo razvila polemika, toda vsaj zase vem, da se v polemiko ne bom podajal. Razložil bom samo na kratko moj zagovor, zakaj se nočem spuščati v polemiko.

Glavni vzrok je, da v nasprotniku, ki skuša ovrči moje kritike, ne najdem vrstnika. S tem namreč mislim, da ne najdem protikritika, ki bi bil sposoben voditi stvarno polemiko. Preveč hitro je namreč začel generalizirati, da nisem sposoben pisati kritike o naših koncertih in da sem preveč pristranski, ko namiguje, kakor da bi bil jaz kritiziral iz mrznje. Na

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam rojakom.

FRANK DACAR,
5906 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

to niti ne odgovarjam, ker vem, da pri pisanju kritike o koncertu ali pa o naši drami ni bilo v mojem sreču niti sence osebnosti ali sovraštva, temveč sem pisal odkritosrčno, kakor sem čutil.

Glede kompetentnosti kritika tudi samo nekaj stavkov. Moje sposobnosti so res skromne, kajti v glasbi nisem imel več izobrazbe kakor tri leta študij o harmoniji pod profesorjem Mrcinom v Gorici. Da sem se za glasbo zanimal, je dokaz že to, ker so bile te študije prostovoljne in ker sem dobil v tem predmetu vedno najboljše reče. Kot študent v Ljubljani sem si tudi utrgal od hrane, da sem za dve kroni lahko šel k vsaki novi operni predstavi na dijaško stojišče. K tej lajiški muzikalni izobrazbi morda tudi lahko dodam delni tečaj o psihologiji glasbe, katerega sem dovršil zadnji šolski semester na univerzi Northwestern. — Toda nasprotnik zahteva, da moram biti celo umetnik v glasbi. Ta seveda ne bo držala, kajti po tej teoriji bi bile kritike takorekoč nepoznane reči. Da, treba pa je umetnika pri pisanju kritike, kar rad priznam, da nisem. Vendar sem kritiko o koncertu naše "Save" lahko pisal, kajti napak v petju nisem samo slišal, temveč sem jih celo videl! Ko je namreč na moje sitno uho pri petju "Na planine" parkrat zadonel neprijeten in kričeč glas, sem tudi videl, kako se je večje število pevcev zganilo, ker so občutili disharmonijo. Kompetenten je bil torej vsak, da je opazil hibo, čeprav je imel zamašena ušesa.

Oponent mi navaja še g. Hessa, ki uči "Savo" ter je sam skladatelj in umetnik. Mene to ne vznemirja toliko kot me vznemirja neka pravica, ki si jo jemlje g. Hess. Posetniki "Savinih" koncertov so namreč lahko zapazili, da g. Hess stavi v programe svoje ime poleg imena pravega skladatelja. Radoveden sem, kaj bi rekel pokojni Lisinski, ki je postavil temelje jugoslovanski muzikalni ideologiji, ako bi vedel, da se poleg njegovega imena, pri njegovi najbolj ljubki pesmi, blišči tudi ime našega g. Hessa.

Sodrugom v klubu št. 1, J. S. Z., zlasti pa pevcem

pri "Savi" mogoče res niso pogodu moje kritike. Dobro! Če se je domišljija toliko razpasla, da moji prijatelji in sodrugi niso sposobni kritike razumeti ter jo sprejeti kot dobrohoten nasvet, tedaj je najboljše, da preneham. Pa naj v bodoče zopet pišejo "kritiki" in naj vas hvalijo na vse pretege, da se bo svet čudil vam in kritikom, ki so virtuozni v hvalisanju.

Andrew Kobal, član kluba št. 1.

Delo in slava.

Najprvo je delo, potem šele priznanje, in to je edino pravilno. Ko je Lindbergh poletel v Evropo, ni mislil na priznanje, na burne ovacije in slavo. Šel je zato, ker je hotel izvršiti veliko delo na polju zrakoplovstva. Ko je pred 37 leti pričel Joseph Triner izdelovati Trinerjevo grenko

vino, je bila njegova edina misel, dati svojim sodeželanom prvovrstno zdravilo, na priznanje pa je mislil le mimogrede. Seveda, priznanje je vzlic temu prišlo, kajti Trinerjevo grenko vino je dalo zaželjeno odpomoč tisočim in tisočim ki so trpeli. Preizkusite ga tudi vi v slučajih neprebave, slabega teka, zabanosti, glavobola, plinov ter drugih želodčnih neredov, da se prepričate. Vzorce dobite proti prejemu 15c, ki jih pošljite na Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Letos bo radi deževne pomladi izredno veliko komarjev. Trinerjev Fli-Gass (vijolični vonj) jih pokonča na mestu. 1 pint 75c, po pošti 90c.

VAŠ SOSED

izgleda, da ima svoje prihranke vložene v tej banki. Gotovo je pričel z vlaganjem že pred leti, in hranil je do danes.

Danes je, ali lastnik hiše, ali pa kupuje za svoje prihranke naše prve bondne hipoteke (mortgage). Sledite njemu tudi vi, in vložite svoj prihranek v največjo slovansko banko v Ameriki.

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Avenue,

Chicago, Ill.

Putujte v stari kraj z našim posredovanjem.

VARNA BANKA ZA VLOŽITI VAŠ PRIHRANEK.